

Inovāciju fonds:

liels potenciāls, bet progress ir lēns un ietekme uz emisiju samazinājumu – vāja

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

Punkts

01–15 | Galvenie vēstījumi

01–06 | Kāpēc šī joma ir svarīga

07–15 | Ko mēs konstatējam un ko iesakām

16–66 | Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

16–36 | Inovāciju fonds sedz konkrētas finansējuma vajadzības un jaunās ES prioritātes, bet pieejamo līdzekļu apjoms ir neskaidrs

16–20 | Inovāciju fonds ir paredzēts konkrētām finansējuma vajadzībām, taču tā mērķi daļēji pārklājas ar citu finansējuma avotu mērķiem

21–24 | Finansējums ir atkarīgs no rezultātiem, un izmaksa ir paredzēta finansiālā noslēguma posmā

25–29 | Komisija pārvaldīja Inovāciju fonda līdzekļus bez strukturētas analīzes

30–36 | Nenoteiktība izraisa finanšu līdzekļu uzkrāšanos

37–52 | Projekti kavējas, un katrs piektais projekts netiek īstenots

38–40 | Līdz šim atcelts katrs piektais sākotnēji finansētais projekts

41–44 | Termiņu atlikšana un kavēšanās projektu īstenošanā ir izplatīta parādība

45–47 | Atlases procesi kopumā noritēja savlaicīgi un bija labi dokumentēti

48–52 | Projektu gatavība tika novērtēta pozitīvi, bet projekti saskaras ar kavējumiem un atcelšanu

53–66 | Sākotnējie rādītāji liecina par sliktiem rezultātiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā

56–60 | Projekti nodrošināja paredzētās tehnoloģijas, bet siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums bija mazāks, nekā gaidīts

61–64 | Siltumnīcefekta gāzu novēršanas potenciāls var būt novērtēts pārāk augstu

65–66 | Inovāciju fonda portfelis ir sasniedzis zemākus rezultātus, nekā gaidīts

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

II pielikums. Inovāciju fonda finanšu pārskats (2025. gada 30. jūnijs)

III pielikums. Pārskats par projektu statusu, Inovāciju fonda atbalsta apjomu un uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus gadu

IV pielikums. Piešķiršanas kritēriju svēruma attīstība

V pielikums. Gatavības kritēriju novērtējums 2020. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus

VI pielikums. Uz vietas apmeklēto projektu novērtējums

Saīsinājumi

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

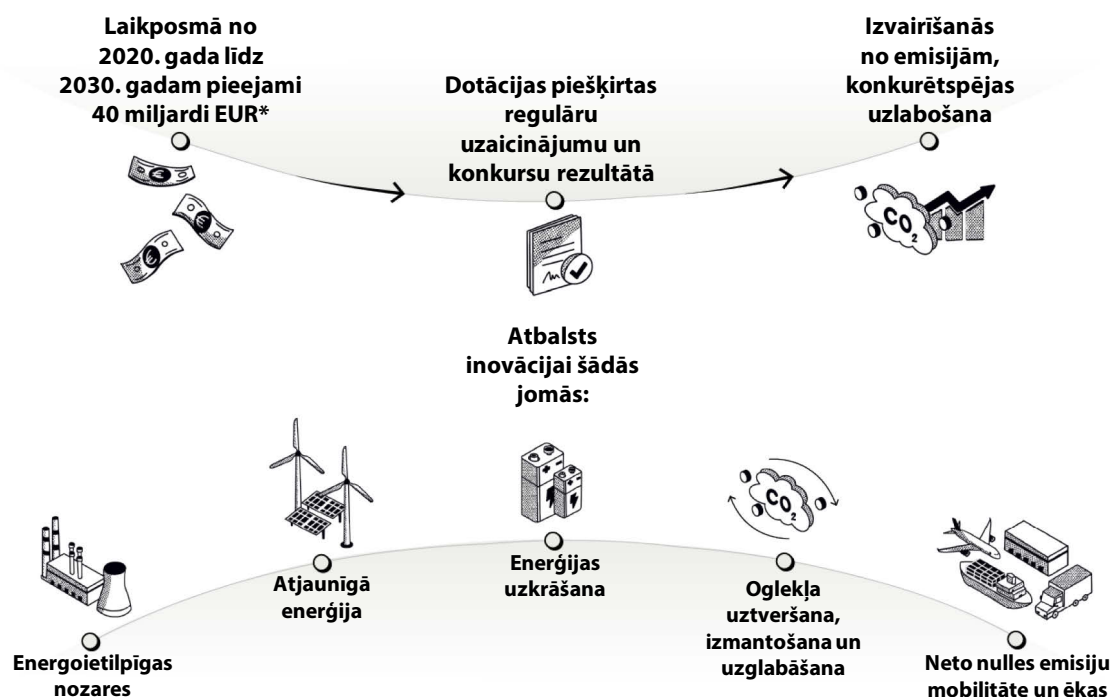
Revīzijas darba grupa

Galvenie vēstījumi

Kāpēc šī joma ir svarīga

- 01** ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) – uz tirgu balstīts mehānisms emisijas kvotu tiesību regulēšanai – ir ES klimata politikas stūrakmens un tās galvenais instruments siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai izmaksefektīvā veidā. Inovāciju fonds papildina ETS, atbalstot mērķtiecīgas investīcijas inovatīvās tehnoloģijās, kam ir potenciāls ievērojami samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas, tostarp mazoglekļa un bezoglekļa paņēmienos un procesos. Šādām tehnoloģijām ir potenciāls sniegt nozīmīgu ieguldījumu ES ekonomikas galveno nozaru dekarbonizācijā.
- 02** Inovāciju fondu finansē, pārdodot ETS kvotas. Komisija prognozē, ka, pārdodot 530 miljonus ETS emisijas kvotu laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam, tiks iegūti aptuveni 40 miljardi EUR ([1. attēls](#)).

1. attēls | Inovāciju fonds

*pamatojoties uz oglekļa cenu 75 EUR/t

Avots: ERP, pamatojoties uz CLIMA ĢD tīmekļa vietni.

03 Saskaņā ar ierosināto daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2028.–2034. gadam atbalsts inovācijai, pētniecībai un investīcijām kritiski svarīgās tehnoloģijās un stratēģiskās nozarēs varētu ievērojami palielināties. Tas ir atspoguļots Komisijas priekšlikumā par jauna, vērienīga Eiropas Konkurētspējas fonda (EKF) izveidi ar 451 miljarda EUR finansējumu, kas papildinās Inovāciju fondu. Paredzams, ka salīdzinājumā ar 2021.–2027. gada periodu EKF vairāk nekā divkārtšos ES finansējumu konkurētspējai un pētniecībai.

04 Komisijas Klimata politikas ģenerāldirektorāts (CLIMA ĢD) ir atbildīgs par Inovāciju fonda vispārējo īstenošanu. Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra (CINEA) pārvalda dotāciju nolīgumus un organizē uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus. Eiropas Investīciju banka (EIB) ir atbildīga par ETS kvotu pārdošanu un Inovāciju fonda aktīvu pārvaldību.

- 05** Palāta veica šo revīziju, jo Inovāciju fondam ir būtiska nozīme ES dekarbonizācijas centienu atbalstīšanā, kā arī ES konkurētspējas stiprināšanā tīro tehnoloģiju jomā un to attīstības paplašināšanas pasākumos. Mēs uzskatām, ka ir svarīgi novērtēt, vai ievērojamais finansējums, kas piešķirts Inovāciju fondam, ir devis atbilstošus rezultātus. Mēs ceram, ka mūsu revīzija veicinās Inovāciju fonda novērtēšanu un palīdzēs identificēt jomas, kurās nepieciešami uzlabojumi. Kamēr tiek izstrādāts EKF, Inovāciju fonda novērtēšanā gūtās atziņas var sniegt vērtīgu ieguldījumu jaunajā daudzgadu finanšu shēmā paredzēto fondu izstrādē un tādējādi palīdzēt pilnveidot EKF pārvaldību, īstenošanas pieeju un kopējo efektivitāti.
- 06** Revīzijas mērķis bija novērtēt, vai Inovāciju fonds palīdz paplašināt inovatīvus demonstrējumu projektus, kas efektīvi veicina ES dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu. Konkrētāk, mēs novērtējām, vai tā struktūra pienācīgi risināja finansējuma vajadzības un nodrošināja līdzekļu pieejamību, vai projekti tika efektīvi atlasīti, novērtēti un īstenoti un vai fonds efektīvi veicina ES dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu. Revīzija aptvēra laikposmu no 2020. gada līdz 2025. gada jūnijam. Revīzijas pierādījumus ieguvām no Komisijas, CINEA un EIB. Mēs iztaujājām projektu pieteikumu iesniedzējus un dotāciju saņēmējus un apmeklējām septiņus projektus: divus Spānijā, divus Francijā, kā arī pa vienam Itālijā, Dānijā un Vācijā. Papildu informācija un sīkāks revīzijas tvēruma un metodikas izklāsts ir sniegts [I pielikumā](#).

Ko mēs konstatējām un ko iesakām

- 07** Mēs konstatējām, ka Inovāciju fonds veicina liela mēroga inovatīvu tehnoloģiju attīstību. Tomēr tas nenodrošina gaidīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu.
- 08** Inovāciju fonds ir paredzēts pirmskomercializācijas demonstrējumu pasākumiem ETS direktīvā ietvertajās nozarēs, jo īpaši liela mēroga projektiem, kuriem to izstrādes laikā bija pieejami tikai daži alternatīvi finansējuma avoti. Inovāciju fonds tika izveidots kā **papildinājums citiem finansējuma avotiem**. *REPowerEU* mērķi daļēji pārklājas ar Inovāciju fonda mērķiem, un tas mazina savstarpējo papildināmību un padara pieejamos finansējuma avotus neskaidrākus. Sk. [16.–20.](#) punktu.
- 09** Saskaņā ar Inovāciju fondu dotācijas tiek izmaksātas, kad tiek sasniegti atskaides punkti. Tiem jāietver projekta finansiālais noslēgums (kad saņēmēji pabeidz projekta plānošanu un uzsāk būvniecību) un darbības uzsākšana, kā arī pārbaude par faktisko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu, ko projekts ir nodrošinājis. Tāpēc **finansējums ir atkarīgs no rezultātu sasniegšanas**, un Komisijai ir maz elastības attiecībā uz to, kā tā pārvalda Fonda finansējumu un izmaksas. Sk. [21.–24.](#) punktu.

- 10** Komisija ir pielāgojusi uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus (un to budžetus), lai **ņemtu vērā jaunās politikas prioritātes**, taču nav veikusi strukturētu analīzi, kas aptvertu tehnoloģiju potenciālu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā un to ieguldījumu ES rūpniecības un stratēģisko mērķu sasniegšanā. Mēs konstatējam neatbilstību starp noteiktajām politikas prioritātēm un nozares reakciju uz tām. Sk. **25.–29.** punktu.

1. ieteikums

Izstrādāt strukturētu analīzi, kas virzītu Inovāciju fonda līdzekļu piešķiršanu

Komisijai būtu jānodrošina, ka lēmumi par līdzekļu piešķiršanu virzībā uz dekarbonizāciju un jaunajām politikas prioritātēm tiek pieņemti, pamatojoties uz strukturētu un uz nākotni vērstu tehnoloģiju attīstības analīzi. Šajā analīzē būtu jāņem vērā gan nobriedušo, gan novatorisko inovatīvo tehnoloģiju attīstība.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

- 11** Inovāciju fonda finansējuma avoti ir pakļauti nestabilitātei, jo tie ir saistīti ar ETS izsoles sistēmu. Nav mehānisma, kas nodrošinātu minimālo finanšu līdzekļu apjomu Inovāciju fondam, un tas rada nenoteiktību par to, kāds līdzekļu apjoms galu galā būs pieejams uzaicinājumiem. Tas kopā ar projektu ilgtermiņa raksturu ir izraisījis to, ka **ilgstoši uzkrājas ievērojams apjoms aktīvu**. Lai gan 2023. gadā ieviestās izmaiņas samazināja nepieciešamību pēc šāda uzkrājuma, līdz 2025. gada jūnija beigām Inovāciju fonds bija uzkrājis aptuveni 12,3 miljardus EUR, kas bija pieejami projektiem. Faktiskie maksājumi projektiem sasniedza 331,8 miljonus EUR (2,7 % no kopējās summas un mazāk nekā 1 % no Fonda paredzētā budžeta). Sk. **30.–36.** punktu.

2. ieteikums

Izvērtēt papildu pasākumus, lai paātrinātu līdzekļu izlietojumu

Ņemot vērā Inovāciju fonda finansēto projektu ilgtermiņa raksturu, Komisijai būtu jāapsver papildu pasākumi, lai uzlabotu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus budžeta plānošanu un ļautu līdzekļus izmantot agrāk. Tas palīdzētu ātrāk sasniegt rezultātus un samazināt aktīvu uzkrāšanos. Šādi pasākumi būtu piemērojami laikposmā pēc 2030. gada, un tiem būtu jābalstās uz rūpīgu riska analīzi par Fonda pakļautību oglekļa tirgus attīstībai un pamatotām prognozēm par projektu izbeigšanu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2030. gads.

- 12** Komisija piemēro **Regulā** noteiktos atlases kritērijus, un procesi kopumā ir savlaicīgi un labi dokumentēti. Komisija izvēlējās šos projektus, ņemot vērā neatkarīgu ekspertu pozitīvo vērtējumu par projektu gatavību atlases posmā, taču **ievērojams skaits projektu saskaras ar kavējumiem, un katrs piektais projekts nenonāk līdz darbības uzsākšanai**. Komisijai, pamatojoties uz savu vērtējumu par finansēto projektu sarežģītību vai mērogu, ir ierobežotas iespējas elastīgi interpretēt prasības attiecībā uz finansiālo noslēgumu. Sk. **37.–52.** punktu.
- 13** Projekti, ko mēs apmeklējam, bija veiksmīgi atbalstījuši inovatīvu tehnoloģiju izstrādi. Tomēr **visi projekti, izņemot vienu, bija panākuši mazāku siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu, nekā gaidīts**. Projektu, kuri ir uzsākuši darbību, tā finansiālā atbalsta daļa, kuras pamatā ir siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums, tiek noteikta un izmaksāta atbilstoši rezultātu pārbaudei, kas parasti notiek pirmajos trīs vai piecos projekta īstenošanas gados (monitoringa periods). Faktisko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma pārbaudes periods ir īss salīdzinājumā ar kopējo 10 gadu atsaucē periodu, ko izmanto emisiju novērtēšanas potenciāla novērtēšanai projektu atlasē. Sk. **53.–60.** punktu.
- 14** **Izšķirošs faktors Inovāciju fonda projektu atlasē ir to potenciāls samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas**. Šis faktors tiek izmantots, lai novērtētu divus no pieciem piešķiršanas kritērijiem. Ņemot vērā Komisijas konstatētos ierobežojumus, siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma aprēķināšanas metodika laika gaitā ir attīstījusies. Tas ir teorētisks aprēķins, kas var radīt pārlietu optimistiskas prognozes un var ietekmēt projektu atlasē. Sk. **61.–64.** punktu.

3. ieteikums

Uzlabot projektu novērtēšanu un novērst kavēšanās un atcelšanas gadījumus

Iesakām Komisijai:

- a) uzlabot projektu izvērtēšanas metodes, lai varētu precīzāk novērtēt iespējamo siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu, kā arī projektu finansiālo un tehnoloģisko gatavību;
- b) novērtēt nepieciešamību palielināt elastību attiecībā uz prasībām, finansiālā noslēguma termiņu un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma pārbaudes periodu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2028. gads.

- 15** Inovāciju fonda ieguldījums siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā ievērojami atpaliek no Komisijas kopējām aplēsēm. Bija paredzēts, ka līdz 2024. gada decembrim Inovāciju fonda projekti panāks emisiju samazinājumu, kas atbilst 0,59 miljoniem tonnu CO₂. Tomēr līdz minētajam termiņam fonds bija sasniedzis tikai 5 % no paredzētā samazinājuma apjoma. Kopumā **Inovāciju fonda portfelis ir sasniedzis zemākus rezultātus, nekā gaidīts.** Sk. **65.** un **66.** punktu.

Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

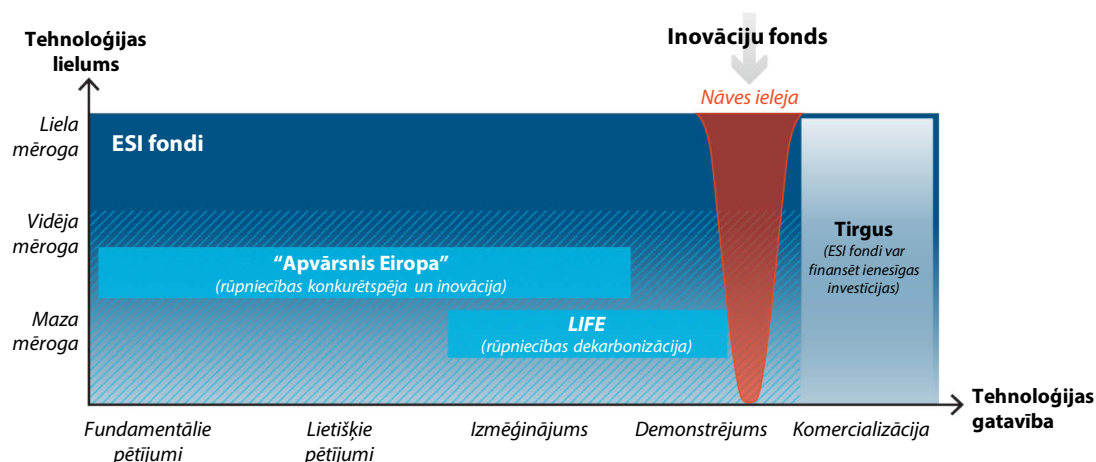
Inovāciju fonds sedz konkrētas finansējuma vajadzības un jaunās ES prioritātes, bet pieejamo līdzekļu apjoms ir neskaidrs

Inovāciju fonds ir paredzēts konkrētām finansējuma vajadzībām, taču tā mērķi daļēji pārklājas ar citu finansējuma avotu mērķiem

- 16** Inovāciju fonds tika izveidots, lai apmierinātu to projektu finansējuma vajadzības, kuru mērķis ir izstrādāt inovatīvas tehnoloģijas, kas bez atbalsta vēl nav komerciāli dzīvotspējīgas. Fonds ir viens no vairākiem ES instrumentiem, kuru mērķis ir atbalstīt šādus projektus. Lai nodrošinātu ES līdzekļu efektīvu izmantošanu, Komisijai būtu jācenšas panākt sinerģiju starp šiem instrumentiem. ES finansēšanas instrumentiem būtu vienam otru jāpapildina, vēršoties uz mazoglekļa energotehnoloģiju demonstrējumu projektiem¹, un būtu jāizvairās no pārklāšanās.
- 17** Mēs pārbaudījām, vai Inovāciju fonds ir sekmīgi pievērsies tehnoloģiju attīstības cikla posmam, kurā demonstrējumu projektiem ir pieejams tikai ierobežots skaits finansējuma avotu – t. s. “nāves ieleja” ([2. attēls](#)). Mēs arī analizējām, vai Inovāciju fonds ir nodrošinājis nepārtrauktību iepriekšējiem pētniecības vai demonstrējumu projektiem, kas finansēti, izmantojot ES vai dalībvalstu līdzekļus.

¹ ETS Direktīva, 10.a panta 8. punkta 11., 12. un 13. daļa; Īpašais ziņojums 24/2018, 1. un 4. ieteikums.

2. attēls | Inovāciju fonda loma tehnoloģiju izstrādes ciklā

Piezīme. “Nāves ieleja” ir izšķirošs posms izstrādes ciklā, kad jaunās tehnoloģijas bieži saskaras ar grūtībām iegūt finansējumu pilna mēroga demonstrējuma pabeigšanai.

Avots: ERP, pamatojoties uz vairākiem Eiropas Komisijas dokumentiem.

- 18** Kā parādīts [2. attēlā](#), mēs konstatējam, ka Inovāciju fonds ir izveidots, lai papildinātu esošos ES pētniecības finansēšanas instrumentus, piemēram, pamatprogrammu “Apvārsnis Eiropa” un programmu *LIFE*. Inovāciju fonda nozīme ES finansējuma vidē kopumā ir plaši atzīta. Tā mērķis – atbalstīt liela mēroga inovatīvus demonstrējumu projektus, kuriem nav viegli pieejams finansējums, – ir plaši pieņemts, un [uzņēmumi un rūpniecības asociācijas atzīst, ka ES vai valstu līmenī nav līdzvērtīgas iniciatīvas](#). Trijos no septiņiem projektiem, kurus mēs apmeklējām, Inovāciju fonds bija nodrošinājis iepriekšējo dalībvalstu vai ES finansēto pētniecības un demonstrējumu projektu finansējuma nepārtrauktību, demonstrējot sinerģiju ar citām finansēšanas shēmām (sk. piemēru [1. izcēlumā](#)).

1. izcēlums

Piemērs projektam, kas demonstrē sinerģiju ar citām finansēšanas shēmām

Projekta *TOPSOEC* galvenais mērķis bija izveidot pasaulē pirmo rūpnieciska mēroga cietā oksīda elektrolīzes šūnu (*SOEC*) bloka moduļu ražotni. Mūsu vizītes laikā projekts bija gatavs uzsākt darbību.

Projekts ir esošās pirmās paaudzes cietā oksīda degšūnu bloku (*SOFC*) ražošanas iekārtas paplašināta versija, kas vēlāk pārveidota par *SOEC* ražošanas iekārtu. Šī ražošanas iekārta tika daļēji finansēta no ES līdzekļiem, izmantojot programmu *LIFE* (projekts *DEMO SOFC*).

Projekts *TopSOEC* ilustrē Inovāciju fonda vietu ES finansējuma vidē, jo tas nodrošina iepriekšējo ES finansēto pētniecības un demonstrējumu projektu nepārtrauktību ievērojami lielākā mērogā.

- 19** Kopš Inovāciju fonda izveides ES finansējuma vide ir ievērojami mainījusies. ES reakcija uz Covid-19 uzliesmojumu 2020. gadā noveda pie dažādu stimulējošu pasākumu pieņemšanas, tostarp Atveseļošanas un noturības mehānisma. Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gadā ES nāca klajā ar plānu *REPowerEU*, ko daļēji finansēja no Atveseļošanas un noturības mehānisma. *REPowerEU* mērķis ir panākt enerģijas ietaupījumus, dažādot energoapgādi un ražot tīru enerģiju, kā izklāstīts dalībvalstu atveseļošanas un noturības plānos, tādējādi mazinot un galu galā likvidējot ES atkarību no fosilā kurināmā.
- 20** *REPowerEU* mērķi daļēji pārklājas ar Inovāciju fonda mērķiem. Tas rada konkurences risku starp finansējuma avotiem, ja dalībvalstis savos atveseļošanas un noturības plānos iekļauj tādus pasākumus *REPowerEU* mērķu sasniegšanai, kas varētu saņemt atbalstu arī no Inovāciju fonda. Mēs atklājām vienu gadījumu, kad atbalsta saņēmējs nolēma apstiprināto Inovāciju fonda finansējumu aizstāt ar atbalstu no valsts shēmas, kas finansēta saskaņā ar attiecīgās dalībvalsts atveseļošanas un noturības plānu, jo tas uzskatīja valsts atbalstu par pievilcīgāku (jo finansējuma likmes ir augstākas) un ērtāku (jo līdzekļi tiek izmaksāti agrāk) nekā Inovāciju fonda finansējumu (sk. piemēru [2. izcēlumā](#)).

2. izcēlums

Piemērs projektam, kas Inovāciju fonda vietā izmantoja citu finansējumu

Komisijas 2023. gadā uzsāktā izmēģinājuma konkursa procedūras rezultātā no Inovāciju fonda tika piešķirta dotācija 230 miljonu EUR apmērā, lai no 2029. līdz 2039. gadam saražotu 480 000 tonnu atjaunīgā ūdeņraža.

Atbalsta saņēmējs 2025. gada aprīlī pieprasīja dotācijas izbeigšanu. Kā vienu no iemesliem tas norādīja, ka dotācijas nolīguma nosacījumi ir neelastīgi, proti, prasība 2029. gada septembrī uzsākt 500 megavatu jaudas elektrolīzera darbību, kā arī to, ka finansējums citur bija pieejams ar elastīgākiem nosacījumiem. Projekts bija saņēmis 245 miljonus EUR no savas dalībvalsts Atveseļošanas, pārveides un noturības plāna, kas tika finansēts saskaņā ar *REPowerEU*.

Finansējums ir atkarīgs no rezultātiem, un izmaksa ir paredzēta finansiālā noslēguma posmā

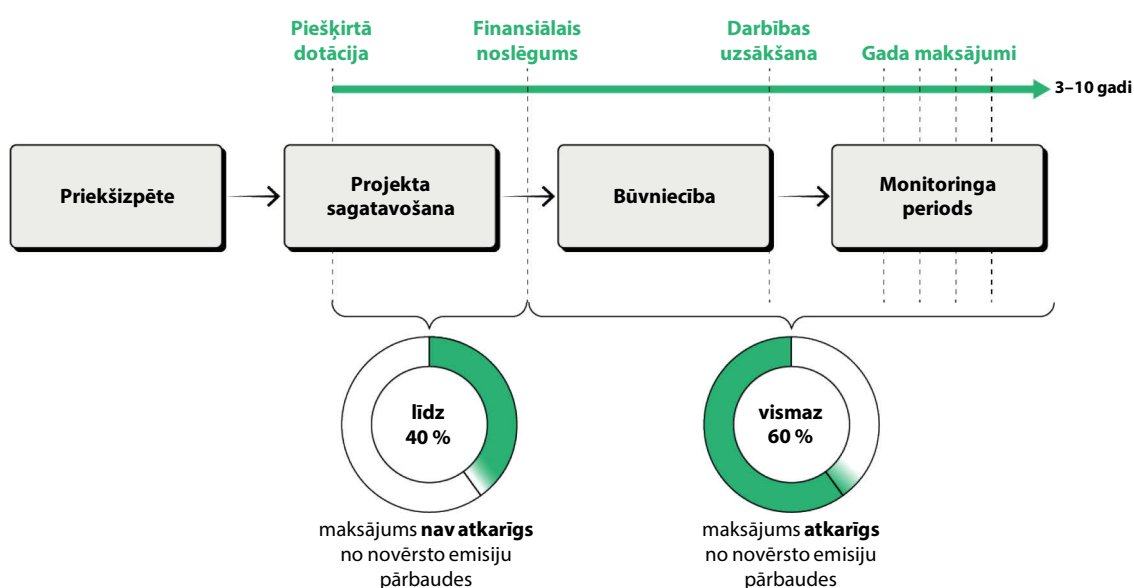
- 21** Inovāciju fonda finansēšanas un izmaksas modelim būtu jābūt piemērotam ievērojama mēroga inovatīvu demonstrējumu projektu atbalstam, jo šādi projekti ir saistīti ar noteiktu riska² līmeni. Mēs analizējām tiesisko regulējumu, kas nosaka Inovāciju fondam piemērojamo finansēšanas un izmaksas modeli. Mēs arī pārbaudījām, vai Inovāciju fonds ir ņēmis vērā ieteikumus, kas izklāstīti mūsu [Īpašajā ziņojumā 24/2018](#) par oglekļa uztveršanu, kurā galvenā uzmanība tika pievērsta Inovāciju fonda priekštecim 2012.–2020. gadam — “Jauno iekārtu rezervei 300” (*NER 300*).
- 22** Mēs konstatējām, ka Inovāciju fonds balstās uz *NER 300* programmā gūto pieredzi, kurā tika izmantots maksājuma pēc rezultātu sasniegšanas princips, saskaņā ar kuru finansējums tika piešķirts tikai pēc tam, kad projekti bija uzsākuši darbību. Revīzijas laikā mēs secinājām, ka *NER 300* izmantotā finansēšanas pieeja pilnībā neatbilst demonstrējumu projektu riska mazināšanas un finansējuma vajadzībām³.

² ETS Direktīva, 10.a panta 8. punkta 12. daļa, un [Īpašais ziņojums 24/2018](#), 1. un 4. ieteikums.

³ [Īpašais ziņojums 24/2018](#), 65. punkts.

- 23** ETS direktīvā ir izklāstīts atbalsta līmenis un pamata finansēšanas un izmaksas modelis, kas jāizmanto Inovāciju fondam. Inovāciju fonda regulā ir noteikts, ka **dotācijas izmaksā, pamatojoties uz atskaides punktiem** (finansiālais noslēgums, darbības sākums) un uz **pārbaudi par faktisko siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanu (3. attēls)**. Komisijai ir maz elastības attiecībā uz to, kā tā pārvalda šo modeli. Konkrētāk, tā nevar pagarināt finansiālo noslēgumu ilgāk par tiesību aktos noteikto četru gadu termiņu, pat ja Komisija uzskata, ka tas ir pamatots lēmums, ņemot vērā attiecīgās tehnoloģijas inovācijas pakāpi. Tas palielināja projektu skaitu, kas tika izbeigti pirms to pabeigšanas (sk. 52. punktu).

3. attēls | Inovāciju fonda finansēšanas un izmaksas modelis

Avots: ERP, pamatojoties uz CLIMA ĢD tīmekļa vietni.

- 24** Tāpat kā *NER 300*, arī **Inovāciju fonds koncentrējas uz rezultātu sasniegšanu**. Savukārt, atšķirībā no *NER 300*, tas ļauj daļu no dotācijas izmaksāt, kad saņēmēji ir pabeiguši projekta plānošanu, citiem vārdiem sakot, finansiālā noslēguma posmā. Turklāt Inovāciju fondam ir augstāka finansējuma likme – 60 %, kas pārsniedz *NER 300* noteikto 50 % likmi. Intervijās ar projektu pieteikumu iesniedzējiem un atbalsta saņēmējiem mēs pārliecinājāmies, ka mainītā finansēšanas pieeja kopā ar palielināto finansējuma likmi ir padarījusi Inovāciju fondu pievilcīgāku projektu virzītājiem.

Komisija pārvaldīja Inovāciju fonda līdzekļus bez strukturētas analīzes

- 25** Komisija paredz, ka Inovāciju fonda līdzekļi sasniegs aptuveni 40 miljardus EUR (2. punkts). Lai Fonda līdzekļi tiktu pienācīgi piešķirti projektiem, kas sekmē ETS direktīvā noteikto Inovāciju fonda mērķu sasniegšanu, Komisijai jāizstrādā vienota un konsekventa stratēģija. Strukturēta analīze, kas izstrādāta ciešā sadarbībā ar ieinteresētajām personām (piemēram, rūpniecības nozarēm, tīro tehnoloģiju piegādātājiem, finanšu iestādēm, pētniecības organizācijām) būtu konsekventi jāpiemēro, izstrādājot un īstenojot uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus un pieteikumu konkursus. Mēs pārbaudījām vispārīgo dokumentāciju par uzaicinājumu iesniegt pieteikumus un pieteikumu konkursu procedūru izstrādi un īstenošanu Inovāciju fonda ietvaros, tostarp par finansējuma piešķiršanu konkrētām tehnoloģiju jomām un nozarēm.
- 26** ETS direktīvā un Inovāciju fonda regulā ir noteiktas tehnoloģiju nozares (energoietilpīgas nozares; atjaunīgie energoresursi; enerģijas uzkrāšana; oglekļa uztveršana, izmantošana un uzglabāšana; neto nulles emisiju mobilitāte un ēkas), kuras ir tiesīgas saņemt Inovāciju fonda atbalstu. Šajās nozarēs Komisijai ir rīcības brīvība piešķirt pieejamos Inovāciju fonda līdzekļus konkrētām tehnoloģiju jomām.
- 27** Mēs konstatējām konkrētus piemērus, kas liecina par atšķirībām starp prioritāšu noteikšanu un nozares reakciju. Līdz 2022. gadam Komisija savos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus piemēroja nozaru neitralitāti, sadalot budžetu tikai vadoties pēc projekta mēroga (maza un liela mēroga projekti). Tomēr pēc *REPowerEU* ieviešanas tajā pašā gadā Komisija sāka **izstrādāt uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus (un to budžetus), ņemot vērā jaunās politikas prioritātes**. Konkrēti piemēri šai pārmaiņai ir konkrētu uzaicinājumu jomu definēšana saistībā ar Eiropas Ūdeņraža banku, Neto nulles emisiju industrijas aktu un ES rūpniecības politiku akumulatoru jomā. Mēs nekonstatējām pierādījumus tam, ka Komisija būtu pieņēmusi konkrētu stratēģiju vai veikusi strukturētu analīzi Inovāciju fonda līdzekļu piešķiršanai šīm jaunajām prioritātēm. Mēs arī konstatējām, ka nozares atsauce uz uzaicinājumiem saistībā ar šīm politikas prioritātēm bija zema (sk. Piemērus [3. izcēlumā](#)).

3. izcēlums

Piemēri, kas liecina par atšķirībām starp prioritāšu noteikšanu un nozares reakciju

[Eiropas Ūdeņraža banka](#) tika izveidota, lai palīdzētu sasniegt *REPowerEU* mērķrādītāju līdz 2030. gadam Eiropas Savienībā saražot 10 miljonus tonnu atjaunīgā ūdeņraža. Inovāciju fonds piešķir 2 miljardus EUR 2023. gada novembrī un 2024. gada decembrī publicētajiem pieteikumu konkursiem atjaunīgā ūdeņraža ražošanai. Atsaucība uz šiem uzaicinājumiem samazinājās no 132 priekšlikumiem 2023. gadā līdz 61 priekšlikumam 2024. gadā, kas liecina par mazinātu interesi par Inovāciju fonda atbalstu šajā nozarē.

2023. gada martā [Komisija ierosināja](#) pieņemt [Neto nulles emisiju industrijas aktu](#), kura mērķis ir līdz 2030. gadam sasniegt 40 % ES ražošanas jaudu galvenajām stratēģiskajām neto nulles emisiju tehnoloģijām un to galvenajiem komponentiem. Inovācijas fonda 2023. un 2024. gada uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus bija iekļautas konkrētas jomas tīro tehnoloģiju ražošanas atbalstam, un kopējais budžets 2,1 miljarda EUR apmērā tika piešķirts inovatīvu tīro tehnoloģiju komponentu ražošanas projektiem ūdeņraža ražošanai un patēriņam, atjaunīgajai enerģijai un enerģijas uzkrāšanai. Komisija saņēma 94 priekšlikumus un apstiprināja 85 no tiem. Tomēr tikai 36 priekšlikumi sasniedza uzaicinājumā noteikto minimālo punktu skaitu. Komisija no šiem priekšlikumiem izraudzīja gandrīz visus, izņemot piecus. Lai gan Komisija piešķir visu pieejamo budžetu, procesa konkurences raksturs bija mazināts.

Visbeidzot, 2023. gada 6. decembrī [Komisija paziņoja](#), ka Inovāciju fonds trīs gadu laikā piešķirs 3 miljardus EUR, lai stimulētu investīcijas ES ražošanas jaudā ilgtspējīgiem akumulatoriem, kas ir īpaši svarīgi zaļās pārkārtošanās īstenošanai. Attiecīgi 2024. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus 1 miljards EUR tika piešķirts elektrotransportlīdzekļu akumulatoru elementu ražošanai. Atsaucoties uz uzaicinājumu, tika iesniegti tikai 14 priekšlikumi. Komisija izvēlējās visus 6 projektus, kas bija sasnieguši uzaicinājumā noteikto minimālo punktu skaitu; taču rezultātā 15 % budžeta palika neizmantoti. 2025. gada jūnijā vēl nebija parakstīts neviens dotācijas nolīgums.

- 28** Inovāciju fonds ir kļuvis gan par galveno finansējuma avotu dažādu ES politikas jomu īstenošanai, gan par izmēģinājuma vietu jauniem politikas intervences pasākumiem. Inovāciju fonda budžeta piešķirums ir ļoti atkarīgs no konkrētajā brīdī aktuālajām politikas prioritātēm. Tāpēc pastāv risks, ka veiktās darbības var nebūt pietiekami saistītas ar Fonda mērķu sasniegšanu. Turklāt Inovāciju fonda budžeta piešķiršana konkrētām tehnoloģiju nozarēm nereti izraisa domstarpības, galvenokārt no konkrētu rūpniecības asociāciju⁴ puses, kas pārstāv savu biedru intereses, kā arī no akadēmiskajām aprindām⁵.
- 29** Komisija ir ierosinājusi izveidot Eiropas Konkurētspējas fondu (EKF) kā daļu no daudzgadu finanšu shēmas (DFS) 2028.–2034. gadam. Saskaņā ar ierosināto [EKF regulu](#) ir paredzēts, ka Inovāciju fonds turpinās darboties atsevišķi un ka Komisija nodrošinās koordināciju starp Inovāciju fondu un EKF (*1 pielikuma 08. punkts*). Abi instrumenti ir nostiprināti ES rūpniecības politikas satvarā, kurā prioritāte ir Eiropas tehnoloģiskās līderības stiprināšana tīru un neto nulles emisiju tehnoloģiju jomā.

Nenoteiktība izraisa finanšu līdzekļu uzkrāšanos

- 30** Inovāciju fonds tiek finansēts no ETS kvotu pārdošanas ETS kopējā izsoles platformā. Komisijas pienākums ir plānot Inovāciju fondam piešķirto ETS kvotu izsoli, lai maksimāli palielinātu no tām gūtos ieņēmumus. To darot, tai ir pienācīgi jāņem vērā atklātības, pārredzamības, saskaņošanas, nediskriminācijas, paredzamības un izmaksu efektivitātes principi, kas attiecas uz ETS⁶. Komisija ir atbildīga arī par Fonda vajadzību novērtēšanu un vajadzības gadījumā Inovāciju fonda kvotu agrīnu piešķiršanu, lai nodrošinātu pietiekamu līdzekļu pieejamību⁷. Mēs pārbaudījām dokumentus par ETS kvotu pārdošanu, tostarp pieejamās aplēses un budžeta procedūras, kā arī Fonda finanšu pārskatus un īstenošanas ziņojumus.

⁴ Atjaunīgās enerģijas asociāciju kopīgie paziņojumi: "[We need to redesign Innovation Fund calls to invest into Europe's energy system](#)", 2024. gada maijs, un "[The Innovation Fund is not advancing European renewable energy technology](#)", 2022. gada maijs.

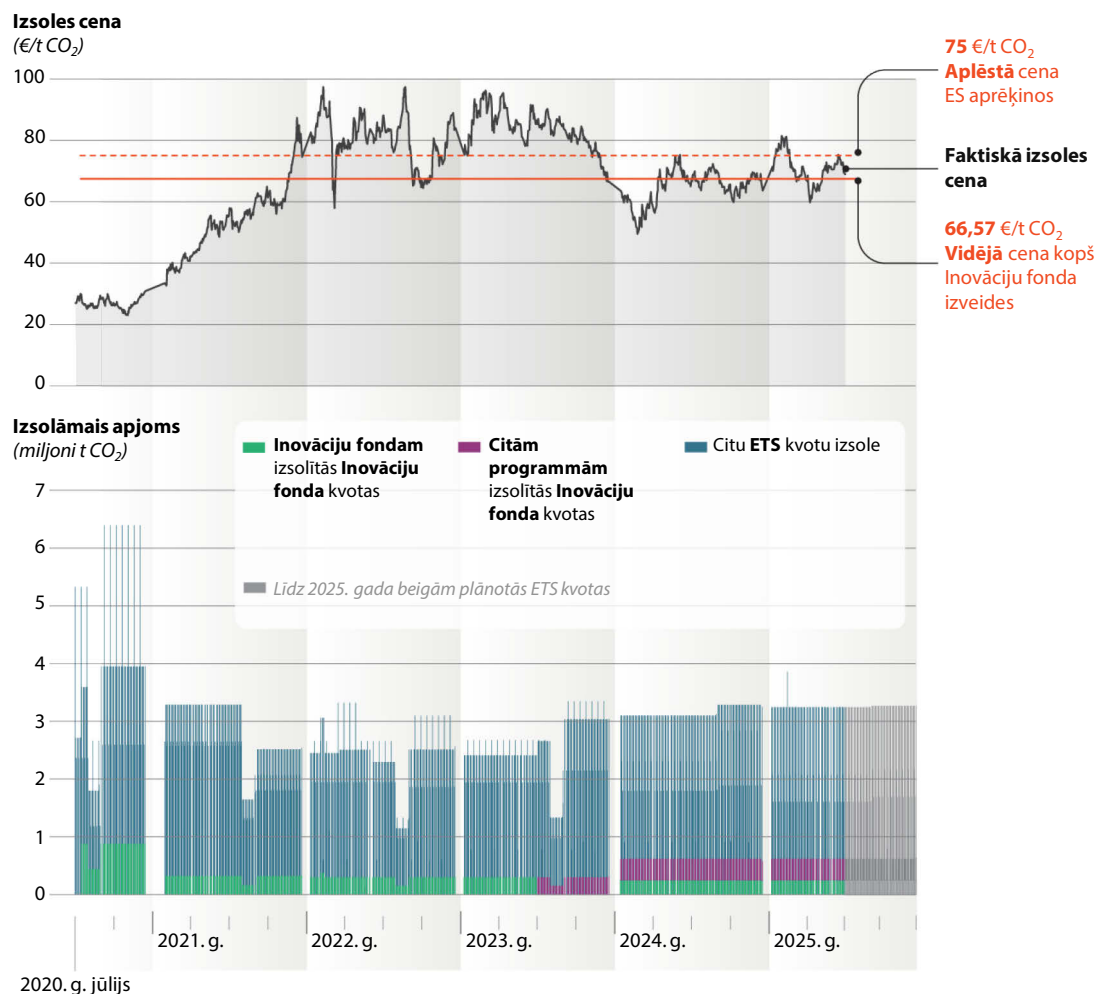
⁵ Eiropas politikas analīzes centra ziņojums, "[EU Innovation Policy – How to Escape the Middle Technology Trap](#)".

⁶ [ETS direktīva](#), 10. panta 4. punkta 1. un 2. daļa un 10.a panta 8. punkta 14. daļa.

⁷ Turpat, 10.a panta 8. punkta 2. daļa.

- 31** 2015. gadā [Komisija aprēķināja](#), ka kopējais budžets 400 miljoniem ETS kvotu, kas piešķirtas Inovāciju fondam, laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam sasniegs 10 miljardus EUR. Tikmēr Inovāciju fondam piešķirto kvotu skaits ir palielinājies. Saskaņā ar Komisijas jaunākajām aplēsēm, pārdodot 530 miljonus kvotu, Inovāciju fonda finansējums laikposmā no 2020. līdz 2030. gadam būs aptuveni 40 miljardi EUR.
- 32** Līdz 2025. gada 30. jūnijam izsolīto Inovāciju fonda ETS kvotu monetārā vērtība bija 18,7 miljardi EUR, no kuriem 6,7 miljardi EUR tika pārskaitīti Atvērēšanas un noturības mehānismam, lai finansētu *REPowerEU* pasākumus, savukārt 12,0 miljardi EUR palika pieejami Inovāciju fondam. **Tas jau pārsniedza sākotnēji prognozēto vērtību 10 miljardu EUR apmērā** visam 2020.–2030. gada periodam.
- 33** ETS kvotu cena Inovāciju fonda īstenošanas laikā ir bijusi ļoti svārstīga. Laikposmā no 2020. gada jūlija līdz 2025. gada jūnijam ETS kvotu izsoles cena svārstījās no 23,02 EUR līdz 97,51 EUR par tonnu CO₂, ar vidējo cenu 66,32 EUR. Šis vidējais rādītājs ir ievērojami augstāks par oglekļa atsaucē cenām, ko Komisija izmantoja savās pirmajās aplēsēs (25 EUR/t CO₂), taču tas ir zemāks par pašreizējo atsaucē cenu (75 EUR/t CO₂). Mēs konstatējam, ka Komisijas pieeja ETS izsoļu plānošanai ([4. attēls](#)) nodrošināja **stabilu ieņēmumu plūsmu**, ko ietekmēja tikai līdzekļu pārskaitīšana citām programmām.

4. attēls | Oglekļa cenu attīstība un emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā pārdoto kvotu skaits

Avots: ERP, pamatojoties uz [ETS kopējās izsoles platformas](#) publicēto informāciju.

- 34** Tā kā Inovāciju fonda finanšu līdzekļu apjoms ir atkarīgs no tirgus darbības rezultātiem, tas pēc būtības ir pakļauts nenoteiktībai. ETS neietver **mehānismu, kas nodrošinātu minimālo finanšu līdzekļu apjomu** Inovāciju fondam (sk. piemēru [4. izcēlumā](#)). Tāpēc Komisijai vispirms ir jāapstiprina pieejamo resursu apjoms, pirms tā nosaka katram uzaicinājumam pieejamās summas. Turklāt atsevišķu projektu ilgtermiņa raksturs Inovāciju fonda portfeļa ietvaros var pagarināt maksājumu termiņus līdz vairāk nekā 10 gadiem. Šie divi faktori izraisa ievērojamu aktīvu uzkrāšanos, kas ilgstoši tiek turēti, tādējādi radot vērtības samazināšanās risku.

- 35** Līdz 2023. gadam Komisija neļāva uzaicinājumu budžetam pārsniegt izsolēs iekasēto summu. Kopš 2023. gada Komisija ir plānojusi Inovāciju fonda līdzekļu sadali atbilstoši prognozētajiem ieņēmumiem, pieņemot, ka atlasīto projektu izbeigšanas rādītājs ir 10 %. Tas ļāva palielināt 2023. un 2024. gada uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus paredzētos budžeta līdzekļus (*I pielikums, 2. attēls*), tādējādi paplašinot to projektu skaitu, kurus varētu finansēt agrāk īstenošanas periodā, un samazinot nepieciešamību uzkrāt aktīvus.
- 36** Tomēr līdz 2025. gada jūnija beigām Inovāciju fonds joprojām bija uzkrājis aptuveni 12,3 miljardus EUR, kas bija pieejami projektiem (11,6 miljardi EUR jau piešķirti ar dotāciju nolīgumiem un 0,7 miljardi EUR vēl nebija piešķirti), savukārt maksājumi projektiem sasniedza 331,8 miljonus EUR (2,7 % no kopējās summas un mazāk nekā 1 % no Fonda paredzētā budžeta). *II pielikumā* sniegts finanšu pārskats par Inovāciju fonda ieņēmumiem un izdevumiem līdz 2025. gada 30. jūnijam.

4. izcēlums

Piemērs emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas finansētam mehānismam ar ieņēmumu aizsardzības pasākumiem

Attiecībā uz Sociālo klimata fondu ETS direktīvā ir noteikts, ka Komisija pēc sākotnējās kvotu piešķiršanas nodrošina kvotu turpmāku izsoli, līdz izsoļu ieņēmumi sasniedz iepriekš noteikto minimālo apjomu⁸. Tāpēc fondu pārvaldītājiem ir lielāka noteiktība attiecībā uz finansējuma pieejamību, un tādējādi tie ir mazāk atkarīgi no ETS tirgus svārstībām. Paredzams, ka Sociālais klimata fonds sāks darboties 2026. gadā.

Projekti kavējas, un katrs piektais projekts netiek īstenots

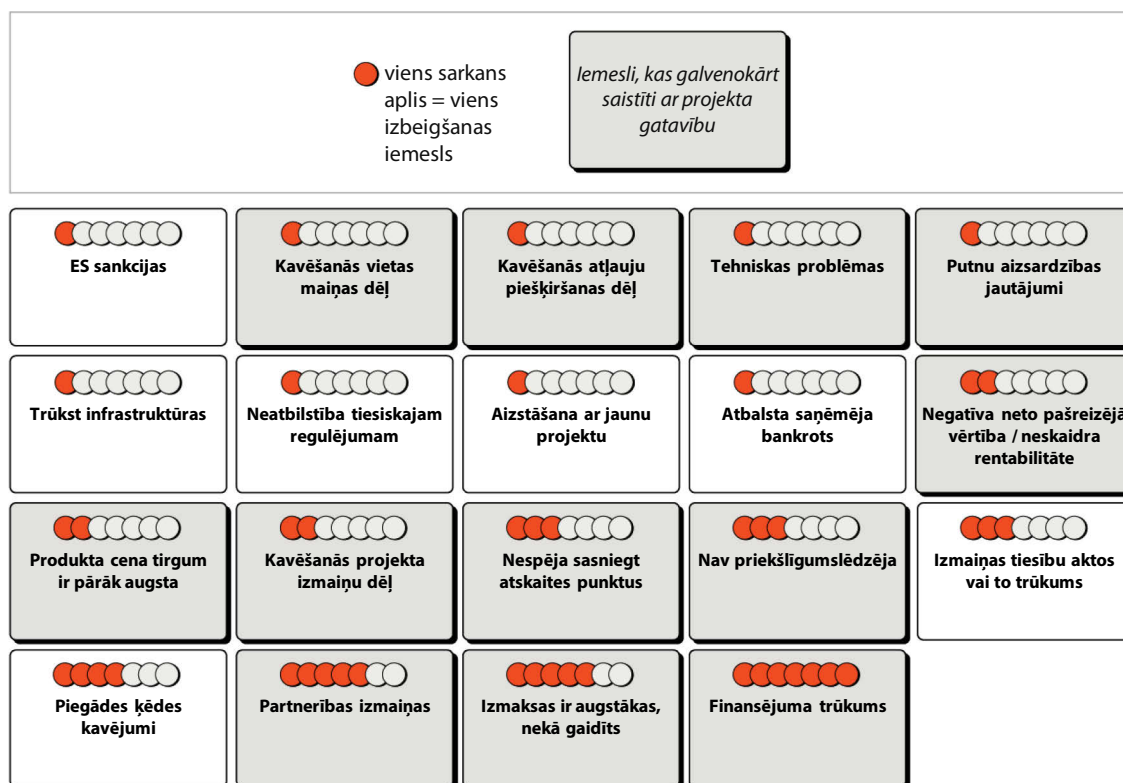
- 37** Inovatīvi projekti pēc būtības ir saistīti ar risku. Riski ietver inženiertehnisko pamatrisinājumu dzīvotspēju, enerģijas, izejvielu vai tehnoloģiskā aprīkojuma mainīgos tirgus apstākļus, kā arī papildu privātā vai publiskā finansējuma pieejamību. Visi šie faktori var ietekmēt projekta ekonomisko dzīvotspēju, it īpaši ņemot vērā nestabilo situāciju pasaulē. Projekta īstenošanas pirmajos posmos projektu virzītāji vispirms pārbauda sākotnējo pieņēmumu pamatotību, pirms tie uzsāk projekta objekta būvniecību. Visi projekti tiek uzskatīti par plānošanas stadijā esošiem, līdz tie sasniedz finansiālo noslēgumu, kas tiek atzīts par projekta būvdarbu sākumu.

⁸ Turpat, 30.d panta 4. punkts.

Līdz šim atcelts katrs piektais sākotnēji finansētais projekts

- 38** Atcelšana ir projekta priekšlaicīga pabeigšana pirms dotācijas nolīguma parakstīšanas (projekta atsaukšana), vai pēc tam (projekta izbeigšana). Līdz 2025. gada 30. jūnijam pēc uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus atbalstam no Inovāciju fonda tika atlasīti 228 projekti; par 208 no tiem tika parakstīti dotācijas nolīgumi, savukārt 20 projekti tika atsaukti pirms dotāciju nolīguma parakstīšanas. No 208 parakstītajiem projektiem 20 tika izbeigti pēc nolīguma parakstīšanas. 40 atceltie projekti kopā veido aptuveni vienu piektdaļu no visiem sākotnēji atbalstam izvēlētajiem projektiem. Projektu atcelšana ietekmē Inovāciju fonda spēju sasniegt tā mērķi – veicināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu (65. punkts). Pamatojoties uz pieejamajiem dokumentiem un papildu informāciju, kas tika iegūta, intervējot projektu atbalsta saņēmējus, mēs analizējām iemeslus, kāpēc Inovāciju fonda projekti tika atcelti.
- 39** 20 projektiem, kurus **saņēmēji atsauc pirms dotācijas nolīguma parakstīšanas**, tika piešķirts Inovāciju fonda atbalsts 1,1 miljarda EUR apmērā. Mēs konstatējām, ka vairumā gadījumu (14 no 20) projektu atsaukšanas iemesls bija ievērojamas izmaiņas projektos pēc to izvērtēšanas, kas bieži bija saistītas ar tirgus apstākļiem un dalībnieku vēlmi uzņemties attiecīgos riskus. Vienā gadījumā dalībnieks nebija piekritis ierosinātajam finansējuma samazinājumam (daļēji tāpēc, ka dalībnieka veiktajos aprēķinos bija kļūdas), otrā gadījumā dalībnieks nespēja uzņemties nodrošināt nepieciešamo pārdošanas apjomu un nepiekrita *CINEA* ierosinātajam maksājumu grafikam, savukārt citā gadījumā dalībnieks bija atteicies uzņemties saistošas saistības pabeigt projektu. Visbeidzot, *CINEA* bija ierosinājusi divu projektu atsaukšanu, reaģējot uz nozīmīgām izmaiņām projektu tvērumā, kas ietekmēja attiecināmību vai novērtēšanas procedūras taisnīgumu.
- 40** Attiecībā uz 20 projektiem, kas **tika izbeigti pēc dotācijas nolīguma parakstīšanas**, izbeigšana parasti notika pirms finansiālā noslēguma (18 no 20 izbeigto projektu gadījumā). Finansiālais noslēgums tiek uzskatīts par projekta īstenošanas punktu, pēc kura atkāpšanās vairs nav iespējama. Mēs konstatējām, ka vairumā gadījumu projektu izbeigšana bija saistīta ar situācijām, kas norādīja uz projektu zemāku gatavības līmeni, nekā tas bija noteikts izvērtēšanas procesā (5. attēls). Tas ietvēra gadījumus, kad projektam nebija iespējams nodrošināt papildu finansējumu, kad projekta izmaksas bija novirzījušās no sākotnējām aplēsēm, kā arī gadījumus, kad galvenie projekta partneri bija izstājušies, daudzos gadījumos tādējādi liedzot piekļuvi tehnoloģijai, uz kuras pamata projekts tika izstrādāts. Bija arī iemesli, kas bija saistīti ar tirgus attīstību gan piedāvājuma, gan pieprasījuma pusē. Trijos gadījumos projektu izbeidza *CINEA*. Šajos gadījumos iemesli bija atbalsta saņēmēja nespēja ievērot dotācijas nolīguma noteikumus, maksātnespējas problēmas, kā arī ES sankciju īstenošanas rezultāts (Krievijas īpašumtiesību dēļ). Turklāt mēs konstatējām, ka priekšlaicīga izbeigšana īpaši skāra 2021. gada uzaicinājumā atlasītos liela mēroga projektus (III pielikums).

5. attēls | Visizplatītākie iemesli IF projektu izbeigšanai pēc dotāciju nolīguma parakstīšanas

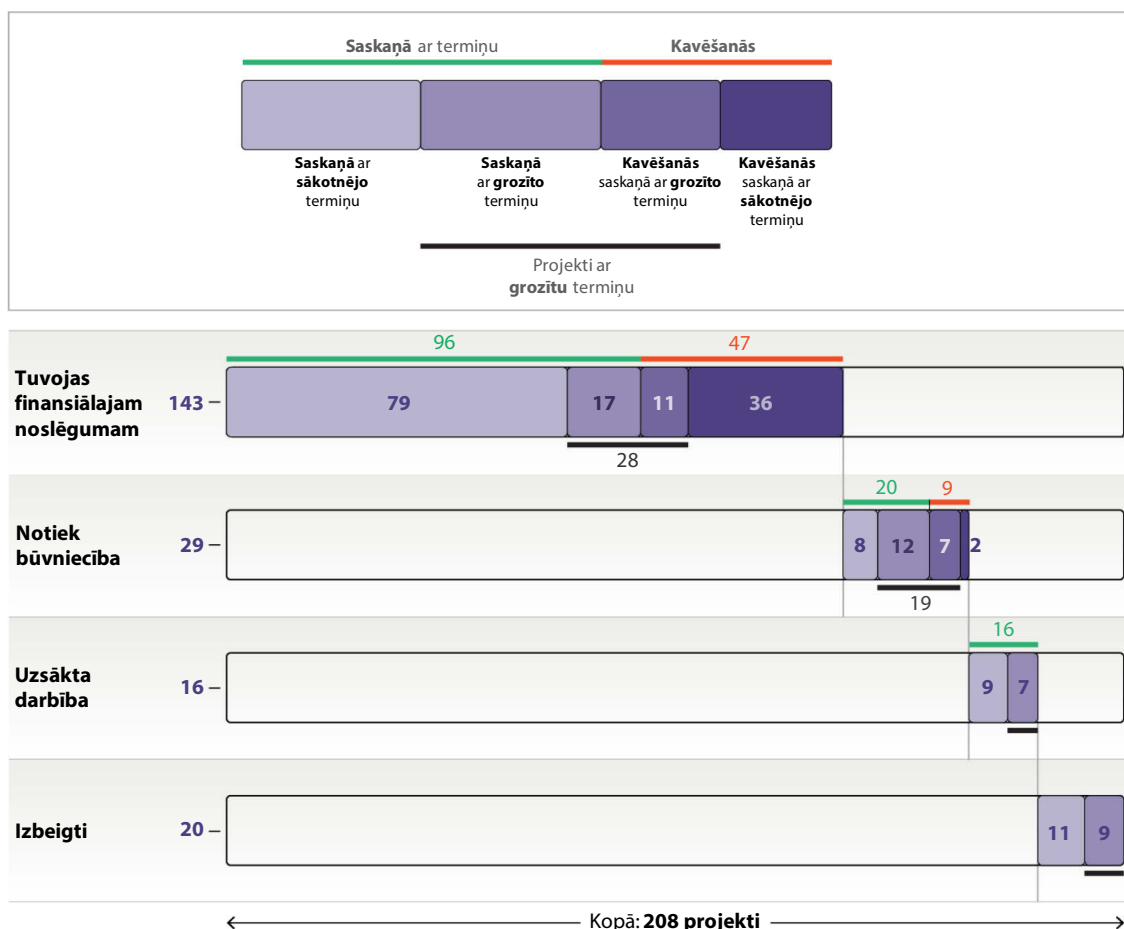

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, kas iegūta no CINEA IT sistēmām (konkrētam projektam var būt vairāki iemesli).

Termiņu atlikšana un kavēšanās projektu īstenošanā ir izplatīta parādība

- 41** Inovāciju fonda projekti ir jāīsteno saskaņā ar dotāciju nolīgumos noteiktajiem termiņiem, kuriem nepieciešamības gadījumā jāveic grozījumi. **6. attēlā** ir sniegta detalizēta informācija par 208 projektu īstenošanas statusu, par kuriem tika parakstīti dotāciju nolīgumi. Mēs konstatējam, ka **finansiālā noslēguma termiņa maiņa ir izplatīta prakse**. Sākotnējais 208 nolīgumu termiņš 63 gadījumos tika oficiāli grozīts. Saskaņā ar pārskatītajiem termiņiem modificētie projekti, kas joprojām tiek īstenoti, uzsāks darbību vidēji 14,8 mēnešus vēlāk, nekā sākotnēji plānots.

6. attēls | Inovāciju fonda projektu portfeļa īstenošanas statuss 2025. gada 30. jūnijā

Avots: ERP, pamatojoties uz CINEA sniegto informāciju.

- 42** Mēs arī konstatējam, ka **salīdzinājumā ar saskaņotajiem termiņiem projektu īstenošana bieži kavējas**. Kā redzams **6. attēlā**, no 143 projektiem, kuros darbības tika veiktas pirms finansiālā noslēguma, 47 projekti pārsniedza dotācijas nolīgumos noteiktos oficiālos termiņus. Saskaņā ar mūsu jaunākajām aplēsēm, kas balstās 2025. gada jūnija datos, šie 47 projekti vidēji kavēsies par 14,5 mēnešiem salīdzinājumā ar termiņiem, par kuriem bija panākta vienošanās, kad tie sasniegs finansiālo noslēgumu. Attiecībā uz 29 projektiem, kas atrodas būvniecības posmā, 9 ir aizkavējušies salīdzinājumā ar dotāciju nolīgumos noteiktajiem termiņiem. Sagaidāms, ka šie 9 projekti, sasniedzot darbības uzsākšanu, vidēji kavēsies par 6,8 mēnešiem salīdzinājumā ar saskaņotajiem termiņiem. Kopumā 56 projekti, kas joprojām tiek īstenoti, jau ir pārsnieguši dotāciju nolīgumos noteiktos termiņus.

- 43** Uzkrātie kavējumi un priekšlaicīgi izbeigšanas gadījumi ir izraisījuši **zemu izmaksu īpatsvaru**. Līdz 2025. gada otrajam ceturksnim (t. i., piecus gadus pēc Inovāciju fonda darbības uzsākšanas) kopējā summa, kas izmaksāta projektu atbalsta saņēmējiem, bija 331,8 miljoni EUR, kas ir 2,9 % no kopējā līdz šim piešķirtā finansējuma. Tas ilustrē projektu īstenošanas stāvokli, jo saskaņā ar Inovāciju fonda noteikumiem dotācijas izmaksa ir tieši atkarīga no projektu īstenošanas stāvokļa. Saskaņā ar finansēšanas un izmaksas modeli (**3. attēls**) maksājumi Inovāciju fonda projektiem būtu sasnieguši 2,1 miljardu EUR, ja nebūtu bijušas novirzes no sākotnējiem dotāciju nolīgumos noteiktajiem termiņiem un visi projekti būtu sasnieguši finansiālo noslēgumu, kā tas sākotnēji bija paredzēts.
- 44** Tā kā Inovāciju fonds joprojām ir salīdzinoši agrīnā īstenošanas posmā, par ko liecina ievērojamais skaits projektu, kas joprojām tuvojas finansiālajam noslēgumam, kā arī nelielais faktiski izmaksātais Inovāciju fonda atbalsta apjoms, **ir sagaidāms, ka vēl vairāk projektu kavēsies vai tiks izbeigti**. 2025. gada 30. jūnijā izbeigšanas process turpinājās vēl diviem projektiem. Turklāt pastāv risks, ka var tikt izbeigti 47 projekti, kuru līgumā noteiktais finansiālā noslēguma termiņš jau ir beidzies (**42. punkts**); šis risks ir īpaši augsts 14 projektiem, kuriem līdz četrus gadus finansiālā noslēguma termiņa sasniegšanai ir atlikuši mazāk nekā seši mēneši. Tas vēl vairāk ietekmē Inovāciju fonda spēju sasniegt tā mērķi – veicināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu.

Atlases procesi kopumā noritēja savlaicīgi un bija labi dokumentēti

- 45** Projekti ir jāizvēlas, pamatojoties uz to ieguldījumu Inovāciju fonda mērķu sasniegšanā. Inovāciju fonda piešķiršanas kritēriji būtu konsekventi jāpiemēro novērtēšanas, atlases un sarunu procedūrās, un dotāciju nolīgumi būtu jāparaksta saprātīgā termiņā⁹. Mēs detalizēti izskatījām četrus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus (no 11 uzaicinājumiem, kas publicēti laikposmā no 2020. gada līdz 2023. gadam). Mēs izskatījām katra uzaicinājuma novērtēšanas, sarunu un atlases procedūru īstenošanu.

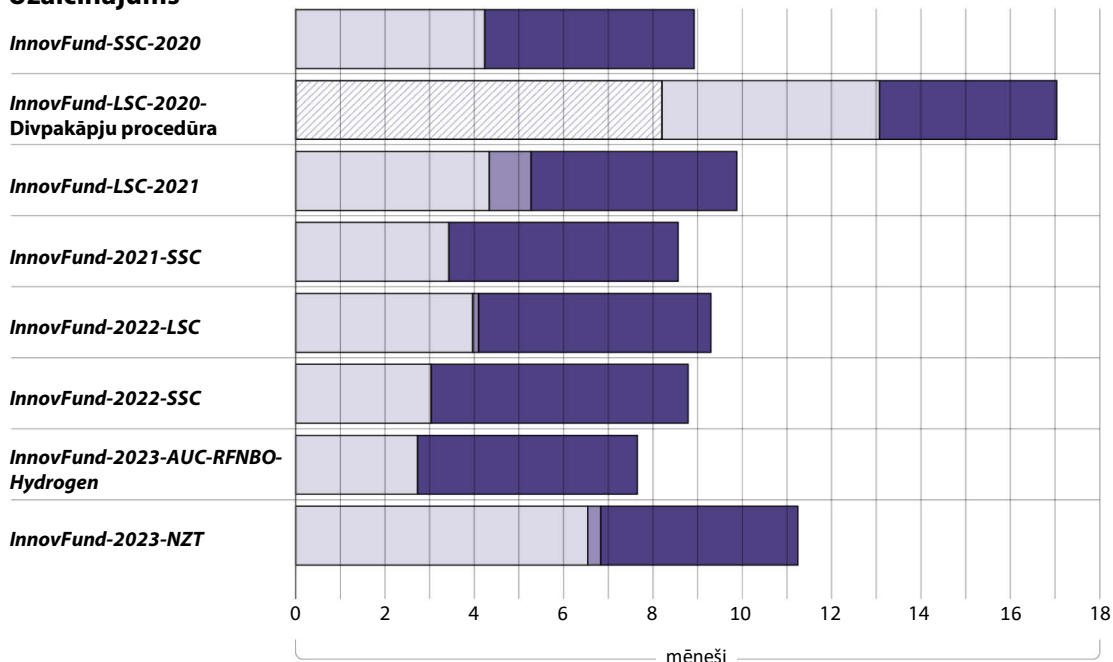
⁹ ETS direktīva, 10.a panta 8. punkta 9. un 17. daļa; Inovāciju fonda regula, 11. panta 1. punkts; Finanšu regula, 194. pants; un Īpašais ziņojums 24/2018, 4.b) ieteikums.

46 Mēs konstatējam, ka dažādie procesa posmi bija pietiekami skaidri definēti un labi dokumentēti. Mēs arī konstatējam, ka atlases procedūras ilgums bija īsāks nekā Inovāciju fonda priekšteča *NER 300* laikā. Tomēr dažas procedūras pārsniedza Finanšu regulā noteikto 9 mēnešu termiņu (uzaicinājumi ar identifikatoriem LSC-2021, 2022-LSC un 2023-NZT – sk. [7. attēlu](#)). Visilgākā procedūra bija liela mēroga projektu atlase 2020. gadā, kurā tika izmantota divpakāpju procedūra, un tāpēc tā prasīja ievērojami ilgāku laiku. Komisija un *CINEA* pēc tam izmantoja tikai vienas pakāpes procedūru.

7. attēls | Laiks līdz Inovāciju fonda projektu līgumu noslēgšanai

- 1. posms. **Iesniegto priekšlikumu novērtēšana** (1. posms) – tikai LSC 2020
- 2. posms. **Iesniegto priekšlikumu novērtēšana** (2. posms) – (vidēji = 4,1 mēnesis)
- 3. posms. **Uzaicinājums uz sarunām** (vidēji = 0,2 mēneši)
- 4. posms. **Sarunas par dotācijas nolīgumu un tā parakstīšana** (vidēji = 4,8 mēneši)

Uzaicinājums

Avots: ERP, pamatojoties uz datiem, kas izgūti no Komisijas IT sistēmām.

47 **Inovāciju fonda regulā** ir noteikti pieci piešķiršanas kritēriji, kas jāizmanto Inovāciju fonda projektu atlasē¹⁰. Komisijai un *CINEA* ir jānodrošina, ka dotācijas tiek piešķirtas saskaņā ar šiem kritērijiem pārredzamā un tehnoloģiski neitrālā veidā. Komisija katram uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus var pielāgot kritēriju svērumu (**IV pielikums**). Mēs izskatījām, kā piešķiršanas kritēriji tika piemēroti četros mūsu atlasītajos uzaicinājumos. Kopumā mēs uzskatām, ka Komisija un *CINEA* piemēroja piešķiršanas kritērijus uzaicinājumiem atbilstoši Inovāciju fonda regulā noteiktajam.

¹⁰ ETS direktīva, 10.a panta 8. punkta 9. un 17. daļa, un **Inovāciju fonda regula**, 11. panta 1. punkts.

Projektu gatavība tika novērtēta pozitīvi, bet projekti saskaras ar kavējumiem un atcelšanu

- 48** Inovāciju fonda regulā ir noteikts, ka projekta gatavība ir jānovērtē atbilstoši izredzēm sasniegt finansiālo noslēgumu iepriekš noteiktā termiņā un ne vēlāk kā četrus gadus pēc piešķiršanas lēmuma pieņemšanas. Līdz šim termiņam ir jāparaksta visi projekta un finansēšanas nolīgumi, tostarp visas nepieciešamās atļaujas, būvniecības līgumi un pārdošanas līgumi. Līdz 40 % no kopējā finansējuma var tikt izmaksāts, tiklīdz projekts sasniedz finansiālo noslēgumu.
- 49** Neraugoties uz to, ka vairāki Inovāciju fonda projekti tika novērtēti kā pietiekami gatavi, daudzi no tiem tika atcelti (**38.** punkts) vai tika oficiāli grozīti projektu grafiki, atliekot finansiālo noslēgumu (**41.** punkts), un projektu īstenošana aizkavējās salīdzinājumā ar saskaņotajiem grafikiem (**42.** punkts).
- 50** Lai izprastu faktoros, kas ietekmē projekta gatavības novērtējumu izvērtēšanas laikā, un to ietekmi uz kavējumiem un atcelšanu, mēs pievērsāmies pirmajam Inovāciju fonda uzaicinājumam iesniegt liela mēroga projektus, kas tika izsludināts 2020. gadā, un tas mums sniedza ilgtermiņa perspektīvu. Mēs konstatējām, ka šajā uzaicinājumā darbības uzsākšanas termiņi bija jāatliek vidēji par 24 mēnešiem. Pieci no projektiem, kuru darbību bija plānots uzsākt laikposmā no 2025. līdz 2027. gadam, nebūs gatavi agrāk par 2028. gadu, un viens projekts tika izbeigts pirms finansiālā noslēguma sasniegšanas. **5. izcēlumā** ir sniegta sīkāka informācija par grozījumiem, kas veikti šā pirmā liela mēroga uzaicinājuma finansiālo noslēgumu termiņos, un par šo grozījumu iemesliem.

5. izcēlums

2020. gada uzaicinājumā atlasīto liela mēroga projektu finansiālo noslēgumu termiņu izmaiņas

2022. gada martā Komisija piešķīra 1,15 miljardus EUR septiņiem liela mēroga projektiem, kas tika atlasīti saskaņā ar Inovāciju fondu pēc pirmā 2020. gadā izsludinātā uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus pabeigšanas. Šiem septiņiem projektiem dotāciju nolīgumos noteiktie finansiālo noslēgumu termiņi bija no 2022. gada decembra līdz 2024. gada jūnijam. Līdz 2025. gada martam Komisija bija apstiprinājusi finansiālo noslēgumu vienam no šiem septiņiem projektiem. Seši no septiņiem dotāciju nolīgumiem bija jāgroza, lai atliktu finansiālā noslēguma termiņu. Problēmas, ar kurām saskārās šie projekti, bija ievērojams kapitālizdevumu prasību pieaugums, izmaiņas projektu izstrādē, grūtības būvniecības un vides atļauju saņemšanā, kā arī kavēšanās papildu finansējuma saņemšanā no citiem avotiem.

- 51** Mēs arī novērtējam, kā ārējie eksperti, kas piedalījās novērtēšanas procesā, bija novērtējuši projektu gatavību 2020. gada liela mēroga uzaicinājumā (**V pielikums**). Mēs konstatējam, ka novērtējuma ziņojumos izvēlētie projekti bija novērtēti kā pietiekami gatavi. Vēlāk šiem projektiem bija nepieciešami grozījumi finansiālā noslēguma termiņā, un to īstenošana aizkavējās.
- 52** Tas liecina, ka novērtēšanas process būtu jāuzlabo, lai palielinātu tā spēju atklāt gadījumus, kad pieteikumu iesniedzēji par augstu novērtē projekta gatavību. Tā kā finansiālā noslēguma jēdziens (četrus gadu termiņš pēc līguma piešķiršanas un šā atskaites punkta prasības) ir noteikts tiesību aktos (**48. punkts**), Komisijai ir maz iespēju to elastīgi interpretēt. Tā nespēj pielāgot prasības, pamatojoties uz savu novērtējumu par finansēto projektu sarežģītību vai mērogu. Tas palielināja to projektu skaitu, kuri tika izbeigti pirms to pabeigšanas (**40. punkts**), ietekmējot Inovāciju fonda spēju efektīvi veicināt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu.

Sākotnējie rādītāji liecina par sliktiem rezultātiem siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā

- 53** Inovāciju fonda projektiem jānodrošina nozīmīgs ieguldījums ES klimata un enerģētikas mērķrādītāju sasniegšanā, vienlaikus veicinot piesārņojuma samazināšanas un aprītīguma mērķu sasniegšanu. Pamatojoties uz atbalsta saņēmēju sniegto informāciju, *CINEA* novērtē pastāvīgā procesa statusu un attiecīgi rīkojas. Ziņošanas kārtībai būtu jāsniedz skaidrs priekšstats par Inovāciju fonda projektu portfeļa stāvokli, proti, jānorāda to projektu skaits, kuri jau ir uzsākuši darbību, kā arī to plānotais un faktiskais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums. Attiecībā uz projektiem, kas jau ir uzsākuši darbību, kumulatīvais faktiskais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums pirmajos darbības gados nedrīkst būt ievērojami zemāks par mērķrādītāju¹¹.
- 54** Kā parādīts **6. attēlā**, līdz 2025. gada 30. jūnijam 16 projekti bija sasnieguši darbības posmu, kas nozīmē, ka Inovāciju fonda atbalstītās tehniskās iekārtas bija uzsākušas darbību. Vienpadsmit no šīm iekārtām bija pirmajā darbības gadā, trīs bija otrajā darbības gadā, bet pārējās divas darbojās jau trīs gadus. Šie 16 projekti ir tie, kas spēj nodrošināt līdzvērtīgu CO₂ emisiju samazinājumu, kurš pamatoja atbalsta saņemšanu no Inovāciju fonda.

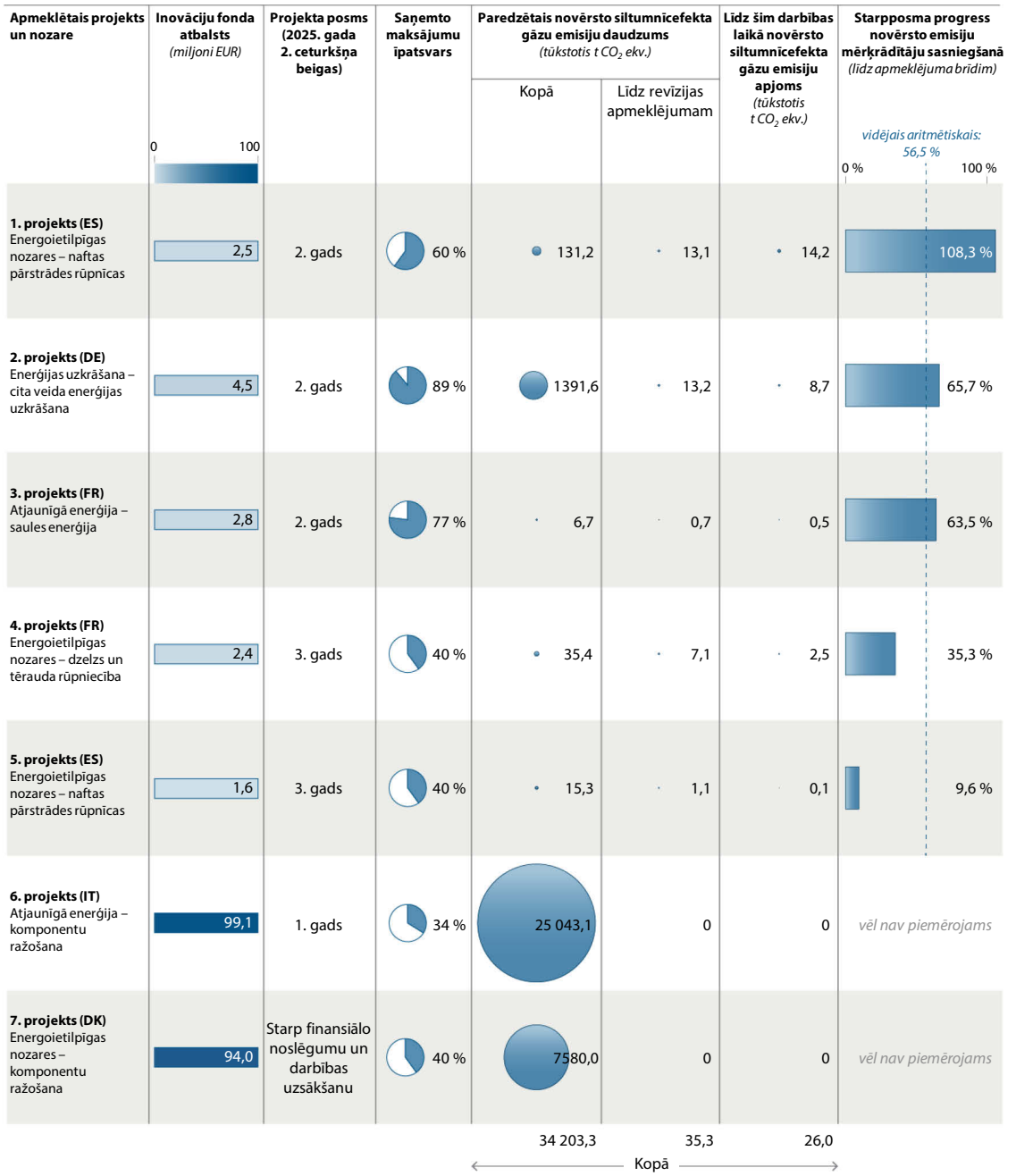
¹¹ ETS direktīva, 10.a panta 8. punkta 17. daļa; Inovāciju fonda regula, 18. un 23. pants; Inovāciju fonda dotācijas nolīguma paraugs, 21., 22. un 25. pants.

- 55** Inovāciju fonda regulā ir noteikts, ka vismaz 60 % no kopējās finansējuma summas izmaksā ar nosacījumu, ka tiek verificēta siltumnīcefekta gāzu emisiju faktiskā novēršana monitoringa periodā, kas parasti ilgst no 3 līdz 5 gadiem salīdzinājumā ar 10 gadu atsaucē periodu, ko izmanto emisiju novēršanas potenciāla novērtēšanai projektu atlasē. Šī pārbaude nosaka, vai projekti ir saņēmuši visu vai tikai daļu no piešķirtā finansējuma.

Projekti nodrošināja paredzētās tehnoloģijas, bet siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums bija mazāks, nekā gaidīts

- 56** Mēs veicām apmeklējumus uz vietas piecos vienīgajos Inovāciju fonda projektos, kas līdz 2025. gada jūnijam bija ziņojuši par darbības rezultātiem, kā arī divos liela mēroga projektos, kas revīzijas laikā bija uzsākuši darbību vai bija tuvu tās sākšanai. Pamatojoties uz *CINEA* pieejamo dokumentu pārbaudi un papildu informāciju, kas tika iegūta revīzijas apmeklējumu laikā, mēs novērtējām šo projektu līdz šim sasniegtos rezultātus. Mēs detalizēti izvērtējām, vai projekti ir sasnieguši paredzētos rezultātus attiecībā uz līdzvērtīgu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu. Mēs arī pārbaudījām, vai tie bija piegādājuši paredzēto tehnoloģiju, vai tie bija saglabājuši savu inovatīvo raksturu un vai tie bija mobilizējuši sākotnēji paredzētos finanšu resursus. [VI pielikumā](#) ir sniegts kopsavilkums par katra mūsu apmeklētā projekta novērtējumu.
- 57** Neraugoties uz Inovāciju fonda finansēto tehnoloģiju tehnisko sarežģītību, visiem septiņiem projektiem bija izdevies nodrošināt paredzēto tehnoloģiju, lai gan dažos gadījumos projekti bija nedaudz aizkavējušies salīdzinājumā ar sākotnējo grafiku.
- 58** Lielākajā daļā apmeklēto projektu rezultāti emisiju novēršanas ziņā neatbilda gaidītajam. Mūsu apmeklējumu laikā projekti bija novērsuši emisijas 25 952 tonnu CO₂ apmērā, kas ir 74 % no kopējā paredzētā daudzuma. Atsevišķu projektu līmenī sniegums visos gadījumos, izņemot vienu, bija **zemāks par gaidīto**, un diviem no pieciem projektiem, kas apmeklējumu laikā jau bija uzsākuši darbību, tas bija **ievērojami zemāks par gaidīto**. Vidēji šie pieci projekti sasniedza 57 % no gaidītajiem rezultātiem ([8. attēls](#)).

8. attēls | Pārskats par apmeklēto projektu virzību uz siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanu

Avots: ERP, pamatojoties uz informāciju, kas iegūta apmeklējumos uz vietas.

59 Mēs analizējām apmeklēto projektu snieguma iemeslus.

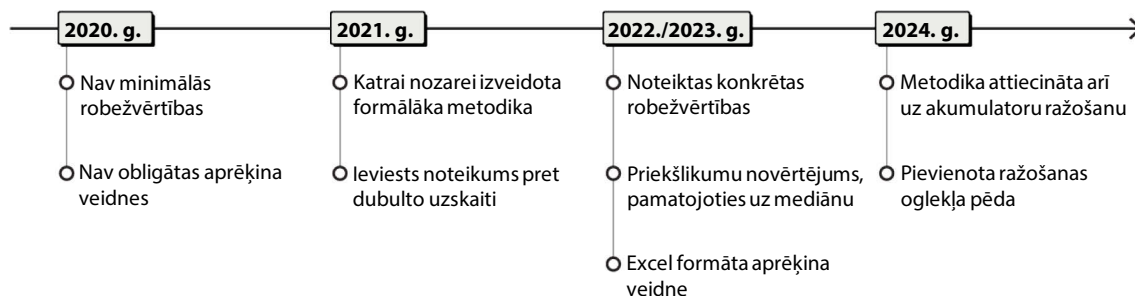
- Trīs projekti, kas bija sasnieguši vismaz 60 % no mērķrādītāja, bija saistīti ar atjaunīgo energoresursu un enerģijas uzkrāšanas iekārtu ražošanu. Atjaunīgās enerģijas projekti guva labumu no vispārēja enerģijas cenu pieauguma, kas palielināja to produktu tirgspēju.
- Abi projekti, kas ievērojami atpalika no mērķrādītāja, bija saistīti ar energoietilpīgām nozarēm. Tos īpaši ietekmēja tirgus apstākļi pieprasījuma pusē (nespēja atrast klientus savam inovatīvajam produktam vai pakalpojumam) vai piedāvājuma pusē (nepietiekami galvenie materiāli, kas nepieciešami, lai inovatīvo tehnoloģiju izmantotu pilnā apjomā).

60 Visi šie projekti, izņemot vienu, īstenošanas sākuma posmā nav sasnieguši gaidītos rezultātus (58. punkts). Monitoringa periods, lai pārbaudītu faktisko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu šajos piecos projektos, bija trīs gadi (55. punkts). Šis īsais pārbaudes periods var izraisīt projektu dotācijas atbalsta samazinājumu neatkarīgi no faktiskajiem rezultātiem, kas panākti 10 gadu atsaucē perioda beigās. Īpašos un pamatotos gadījumos Komisija var pagarināt šo monitoringa periodu, veicot grozījumus dotācijas nolīgumā.

Siltumnīcefekta gāzu novēršanas potenciāls var būt novērtēts pārāk augstu

61 Potenciāls novērst siltumnīcefekta gāzu emisijas ir izšķirošs faktors Inovāciju fonda projektu atlasē. Vērtētāji šo faktoru izmanto, lai novērtētu divus no pieciem piešķiršanas kritērijiem: siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanas potenciālu un izmaksu efektivitāti (IV pielikums). Kopš 2020. gada Komisija sadarbībā ar Kopīgo pētniecības centru, kā arī iesaistot ieinteresētās personas īpaši rīkotos tehniskos darbsemināros, ir ieviesusi metodiku siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanas potenciāla novērtēšanai. Tā ietver trīs apakškritērijus: absolūtu siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanu, relatīvu siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanu un aprēķina ticamību. Mēs novērtējām šo metodiku un tās attīstību kopš 2020. gada. Metodika ir bijusi mainīta pēc katra uzaicinājuma iesniegt priekšlikumus, pamatojoties uz projektu pieteikumu iesniedzēju atsauksmēm (9. attēls). Šī pastāvīgā attīstība liecina, ka Komisija šajā aprēķinā ir identificējusi vairākas nepilnības.

9 attēls | Siltumnīcefekta gāzu novēršanas aprēķina attīstība

Avots: ERP, pamatojoties uz uzaicinājumu dokumentāciju.

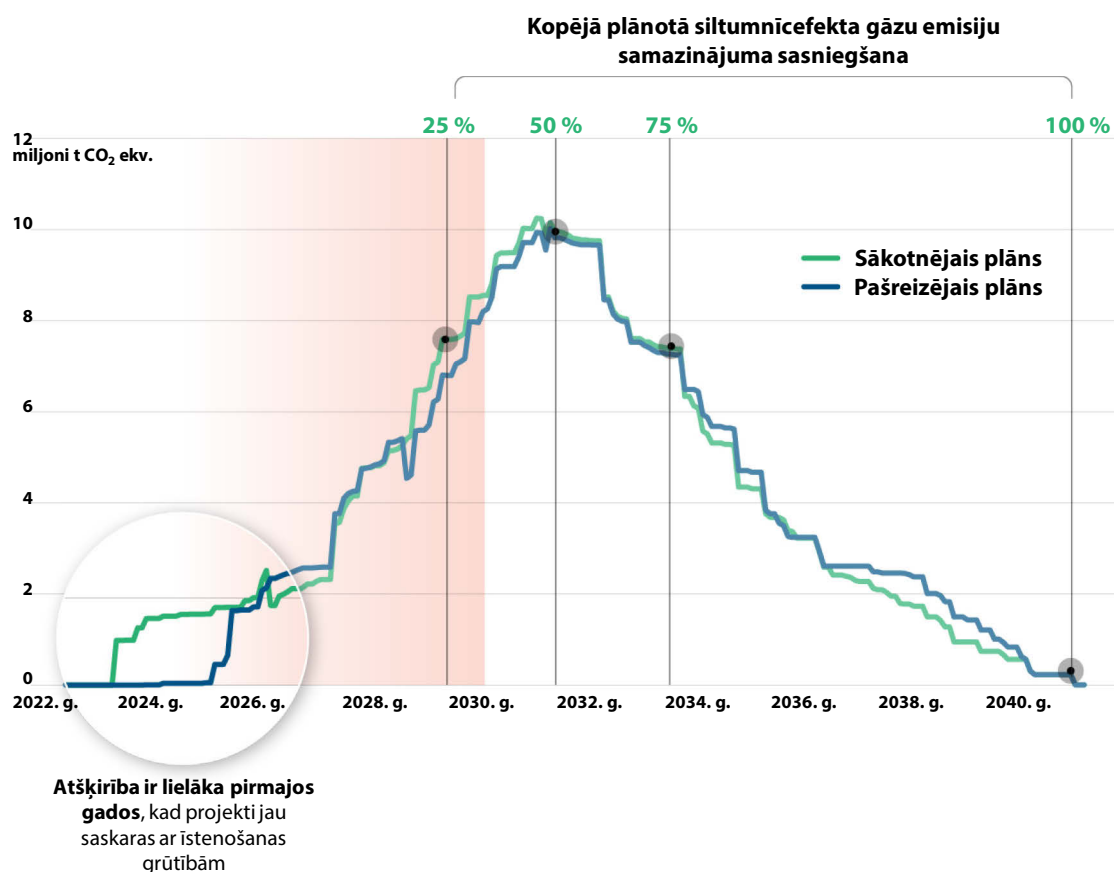
- 62** Paredzamo siltumnīcefekta gāzu emisiju aprēķināšanas metodika ir noteikta pa nozarēm, un tā atsevišķās nozarēs var par augstu novērtēt novērsto siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu. Piemēram, enerģijas uzkrāšanas nozarē siltumnīcefekta gāzu emisijas tiek kreditētas brīdī, kad uzkrāšanas ierīce tiek pārdota lietotājam, neatkarīgi no tās faktiskās izmantošanas. Citās nozarēs atbalsta saņēmējiem ir jāiesniedz pierādījumi par faktisko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu.
- 63** Turklāt saules enerģijas nozarē kopējais novērsto siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoms tiks pārvērtēts, ja Inovāciju fonds atbalstīs gan fotoelementu paneļu ražošanu, gan ar tiem pašiem paneļiem saražotās saules enerģijas iegūšanu. 2021. gada uzaicinājuma dokumentācijā tiek atzīmētas atšķirības aprēķinu formulu detaļās dažās nozarēs, ko izraisa gan tipisko projektu priekšlikumu nelielās atšķirības, gan arī dubultās uzskaites risku skaidra ņemšana vērā.
- 64** Tā kā pieteikuma iesniedzēju veiktie siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanas aprēķini ir teorētiski un balstīti uz dažādiem pieņēmumiem, tie var radīt pārāk optimistiskas prognozes. To apstiprināja arī daļa ieinteresēto personu¹², kuras norādīja, ka emisiju aprēķināšanas metodika veicināja projektu pieteikumu iesniedzējus nodot pārāk optimistiskus sākotnējos aprēķinus, lai panāktu labāku novērtējumu. Pārāk optimistisku prognožu risks kopā ar uzkrātajiem kavējumiem finansiālā noslēguma sasniegšanā un darbības uzsākšanā bieži vien nozīmē, ka faktiskais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums ir mazāks, nekā sākotnēji gaidīts, jo īpaši monitoringa perioda pirmajos gados. Šāda situācija tika konstatēta mūsu apmeklētajos projektos (58. punkts).

¹² Atsauksmes, ko Sandbag un Carbon Market Watch 2023. gada maijā sniedza CLIMA ĢD, kā arī Sandbag dokuments *"Spend Smarter – A bit of advice on climate innovation financing"* (2022. gada decembris). Abi subjekti piedalās Inovāciju fonda ekspertu grupā.

Inovāciju fonda portfelis ir sasniedzis zemākus rezultātus, nekā gaidīts

- 65** Inovāciju fonds tika izveidots, lai palīdzētu sasniegt mērķrādītāju – līdz 2030. gadam par 55 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Līdz šim finansētajiem 208 Inovāciju fonda projektiem bija paredzēts līdz 2041. gadam sasniegt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu 888,9 miljonu tonnu CO₂ apmērā; no šā samazinājuma 0,59 miljonus tonnu bija paredzēts panākt līdz 2024. gada decembrim. Pat ja tie būtu sasnieguši sākotnēji plānotos rezultātus, Inovāciju fonda projektu ilgais plānošanas un īstenošanas laiks liecina, ka kopējās gaidas līdz 2030. gadam, visticamāk, netiks sasniegtas ([10. attēls](#)).

10. attēls | Plānotais siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums

Avots: ERP, pamatojoties uz CINEA datiem.

66 Tomēr līdz 2025. gada jūnijam Inovāciju fonda portfelis bija palīdzējis samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas tikai 25 952 tonnu CO₂ apmērā. Šis apjoms atbilst to uz vietas apmeklēto projektu individuālajam ieguldījumam, kuri līdz minētajam datumam vienīgie bija ziņojuši par rezultātiem. Šis ieguldījums krietni atpaliek no kopējā siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma, ko Komisija gaidīja, pamatojoties uz dotāciju nolīgumiem. Tas arī **liecina par niecīgu progresu (mazāk nekā 5 %) salīdzinājumā ar samazinājumu, kas bija paredzēts līdz 2024. gada decembrim (592 453 t/CO₂) 208 projektiem Inovāciju fonda portfelī.**

Šo ziņojumu 2026. gada 25. februāra sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas loceklis *João Leão*.

Revīzijas palātas vārdā –

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

Inovāciju fonda galvenās iezīmes

Politikas konteksts

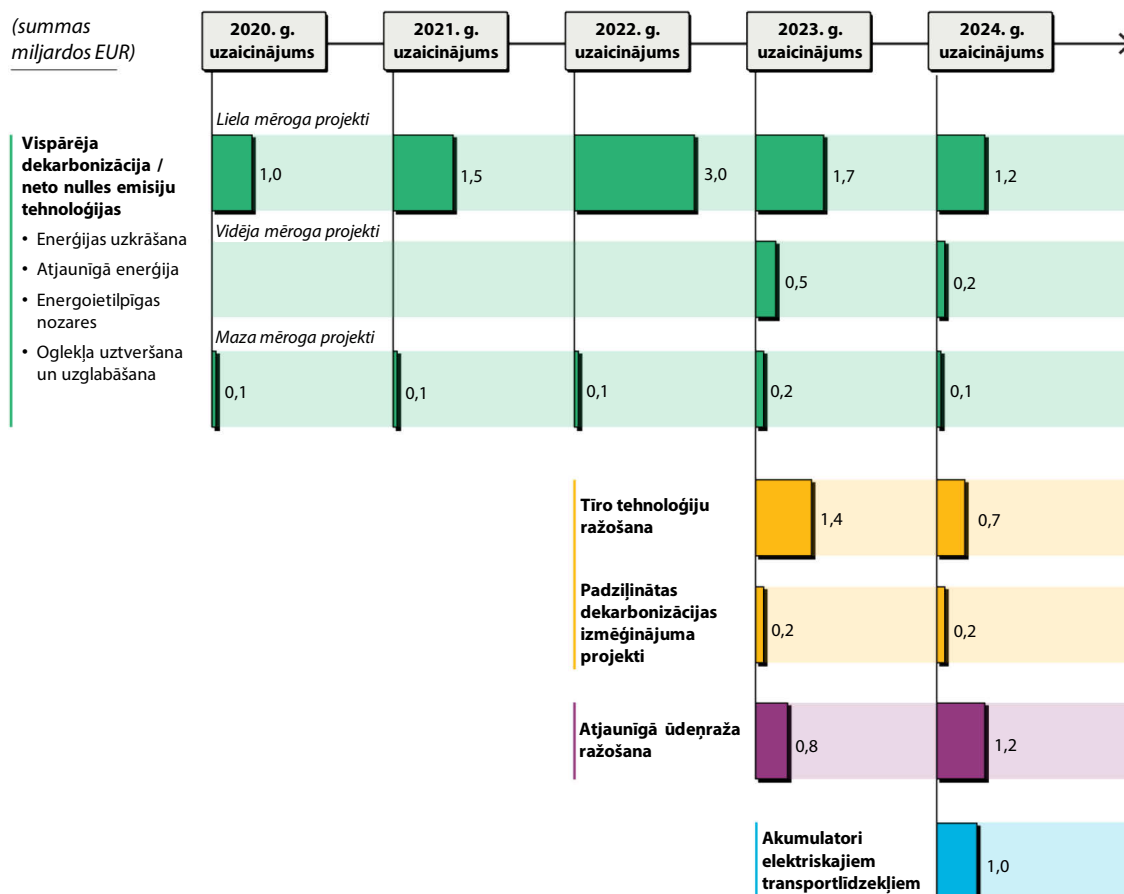
- 01** ES ir izvirzījusi mērķi līdz 2050. gadam kļūt par pirmo klimatneitrālo kontinentu. Lai sasniegtu šo mērķi, ir pilnībā jānovērš siltumnīcefekta gāzu neto emisijas, kurām jau līdz 2030. gadam jābūt par 55 % zemākām nekā 1990. gadā. Šo mērķu īstenošanai ES ir uzsākusi virkni iniciatīvu, kas vērstas uz ES ekonomikas dekarbonizāciju.
- 02** Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS) ir ES klimata politikas stūrakmens un tās galvenais instruments siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanai izmaksefektīvā veidā. Tā darbojas saskaņā ar emisiju ierobežošanas un tirdzniecības principu, kas nosaka kopējā emitējamo siltumnīcefekta gāzu daudzuma ierobežojumu. Dažādu nozaru uzņēmumi – elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanā, rūpnieciskajā ražošanā, aviācijā un jūras transportā – piesakās uz tiesībām radīt siltumnīcefekta gāzu emisijas saskaņā ar principu “piesārņotājs maksā”.

Inovāciju fonds

- 03** Tāpat kā priekšgājējs “Jaunu iekārtu rezerve 300” (*NER 300*), Inovāciju fonds ir izveidots, lai papildinātu ETS darbību, nodrošinot mērķtiecīgas investīcijas inovatīvās tehnoloģijās, kam ir potenciāls ievērojami samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Inovāciju fonds atbalsta inovācijas saistībā ar mazoglekļa un bezoglekļa tehniskajiem paņēmieniem, procesiem un tehnoloģijām, kas ievērojami veicina ES ekonomikas galveno nozaru dekarbonizāciju un palīdz sasniegt nulles piesārņojuma un aprītīguma mērķus.

04 Inovāciju fonda aptverto darbību un nozaru tvērums laika gaitā ir attīstījies (1. attēls).

1. attēls | Inovāciju fonda darbības jomu attīstība dažādos uzaicinājumos

Avots: ERP, pamatojoties uz uzaicinājumu dokumentāciju.

05 Divi obligāti atskaides punkti¹ iezīmē progresu standarta projekta cikla posmos:

- sasniedzot “finansiālo noslēgumu” – brīdi projekta ciklā, kad ir parakstīti visi projekta un finansēšanas nolīgumi un ir izpildīti visi tajos paredzētie nosacījumi;
- sasniedzot “ekspluatācijas sākumu” – brīdi projekta ciklā, kad ir pabeigta visu projekta ekspluatācijai vajadzīgo elementu un sistēmu uztādīšana un testēšana un ir uzsāktas darbības, kas nodrošina siltumnīcefekta gāzu emisiju efektīvu novēršanu.

¹ Inovāciju fonda regula, 2. panta 1. un 2. punkts un 6. panta 2. punkts.

06 Pamatojoties uz šo projekta izstrādes ciklu un saskaņā ar ETS direktīvā un Inovāciju fonda regulā paredzētajiem noteikumiem Inovāciju fonds nodrošina fiksētas summas dotācijas līdz 60 % no projekta attiecīgajām izmaksām. Fiksētas summas dotācijas izmaksā saskaņā ar turpmāk norādītajiem maksimālajiem apjomiem.

- Līdz 40 % no kopējās dotācijas (t. i., līdz 24 % no attiecīgajām projekta izmaksām) var izmaksāt, tiklīdz projekts sasniedz finansiālo noslēgumu, neatkarīgi no pārbaudītajiem siltumnīcefekta gāzu emisiju novēršanas rezultātiem.
- Atlikušie 60 % no dotācijas (jeb 36 % no attiecīgajām projekta izmaksām) tiek izmaksāti pēc finansiālā noslēguma, parasti tad, kad projekts sasniedz darbības rezultātus un tādējādi panāk siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu, kas bija iemesls tā atļaušanai finansējuma saņemšanai.

Maksājumi tiek apstiprināti saskaņā ar dotācijas nolīgumā noteikto termiņu. Projekti, kas nerasniedz finansiālo noslēgumu, parasti nesaņem finansējumu. Projektiem, kas pēc darbības uzsākšanas nerasniedz 75 % no noteiktā siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma, finansējums tiek samazināts proporcionāli nerasnētajiem rezultātiem².

07 Inovāciju fonds tiek finansēts no ETS kvotu pārdošanas, kuras tiek izsolītas ETS kopējā izsoles platformā, kur subjekti piesakās uz siltumnīcefekta gāzu emisiju tiesībām saskaņā ar principu “piesārņotājs maksā”. Komisija pašlaik lēš, ka Inovāciju fondam laikposmā no 2020. gada līdz 2030. gadam būs pieejami 40 miljardi EUR, pamatojoties uz 530 miljonu ETS kvotu pārdošanu un aplēsto cenu 75 EUR par tonnu CO₂. Šajā aplēsē nav iekļauti 12 miljardi EUR, kas saskaņā ar ETS direktīvu³ tiek pārskaitīti citu programmu atbalstam.

08 Komisija 2025. gada 16. jūlijā ierosināja izveidot Eiropas Konkurētspējas fondu⁴ (EKF) kā daļu no diskusijas par nākamo daudzgadu finanšu shēmu (DFS) 2028.–2034. gadam. Tas, visticamāk, radīs ievērojamu investīciju kapacitātes pieaugumu inovācijā un pētniecībā kritiski svarīgās tehnoloģijās un stratēģiskajās nozarēs. EKF ir izstrādāts, lai papildinātu Inovāciju fondu. Tiem ir kopīgs mērķis paātrināt dekarbonizāciju, reindustrializāciju un inovāciju, apvienojot klimatrīcību un konkurētspēju.

² Turpat, 8. panta 2. punkts.

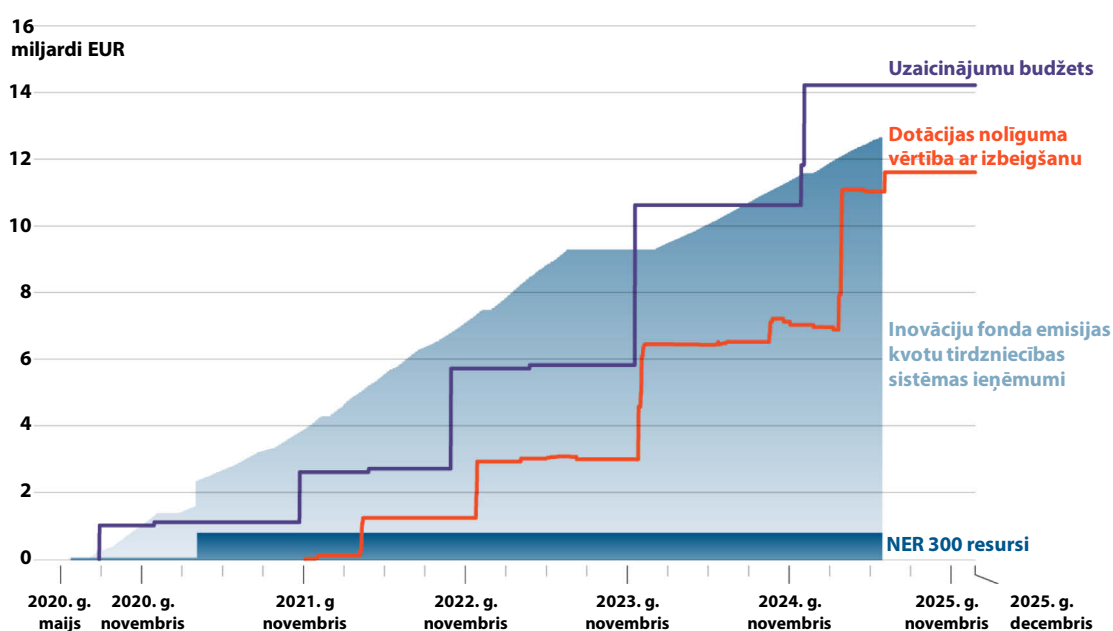
³ ETS direktīva, 10.e panta 2. punkts.

⁴ COM(2025) 555 final/2, 16.7.2025.

Inovāciju fonda līdzekļu piešķiršana uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus un pasākumiem

- 09** Inovāciju fonda līdzekļi tiek piešķirti individuāliem projektiem, pamatojoties uz uzaicinājumiem iesniegt priekšlikumus vai konkursa procedūrām. Iekasēto Inovāciju fonda līdzekļu apjoms nosaka budžetu, ko Komisija var atvēlēt katram uzaicinājumam iesniegt priekšlikumus. Līdz 2023. gadam Komisija neļāva uzaicinājumu budžetam pārsniegt izsolēs iekasēto summu (**2. attēls**).

2. attēls | Inovāciju fonda ieņēmumu, uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus budžeta un dotāciju nolīgumu parakstīšanas attīstība

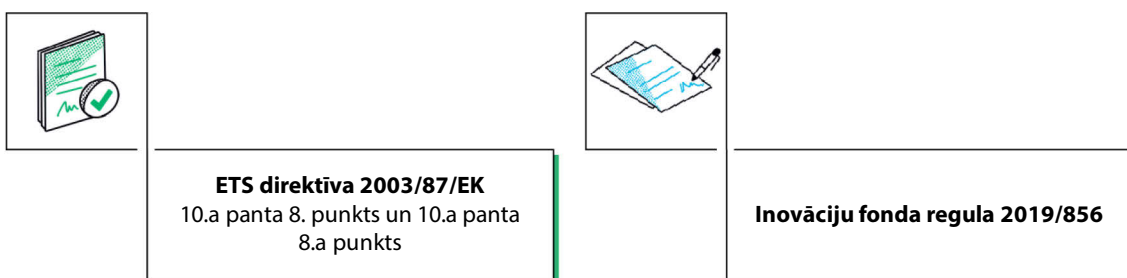

Avots: ERP, pamatojoties uz CLIMA ĢD un CINEA datiem.

Tiesiskais regulējums

- 10** Inovāciju fondam piemērojamais tiesiskais regulējums sastāv no diviem tiesību aktiem (**3. attēls**).

3. attēls | Inovāciju fonda tiesiskais regulējums

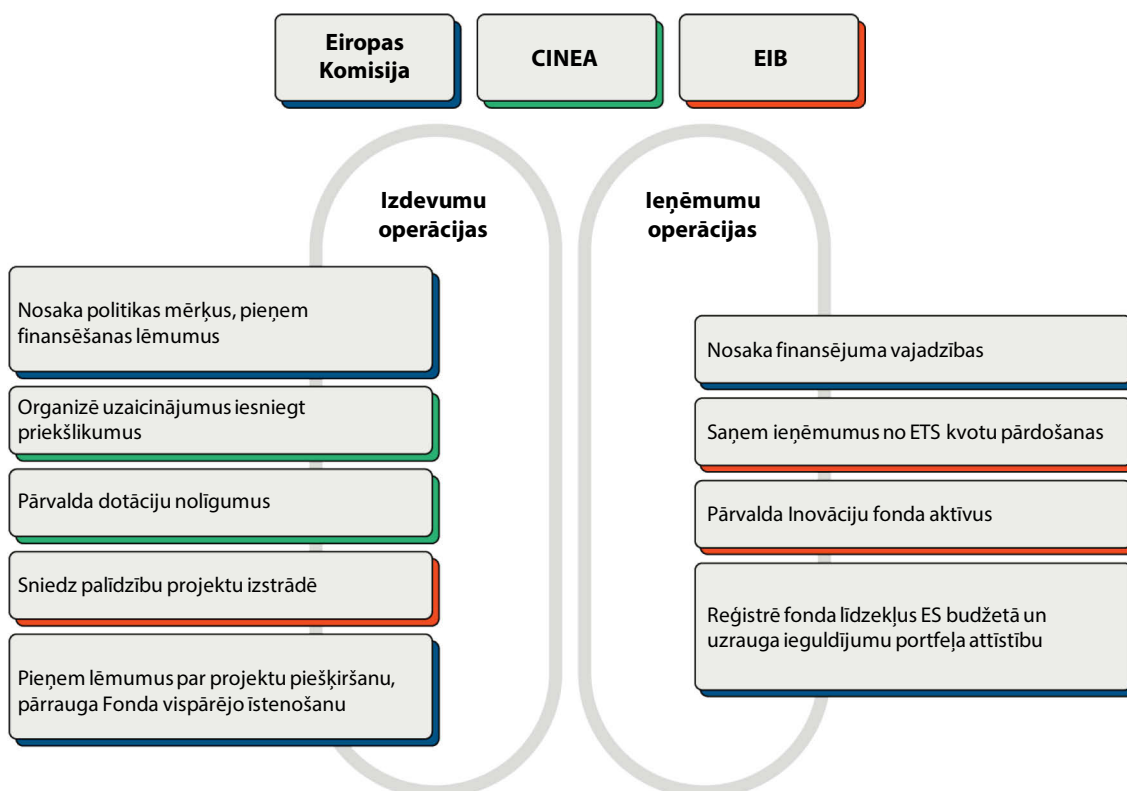
Avots: ERP.

- 11** Inovāciju fonda īstenošanas laikā abos tiesību aktos tika veikti būtiski grozījumi. Grozījumi ļāva paplašināt Fonda darbības jomu, iekļaujot jaunas Direktīvā noteiktās nozares, ieviest jaunus dotāciju veidus (Komisijas ierosinātos, proti, atbalstu atjaunīgā ūdeņraža ražošanai, kas piešķirts konkursa kārtībā), kā arī nodrošināt Komisijai lielāku elastību Fonda apropriāciju budžeta pārvaldībā.

Atbildības sadalījums

- 12** Inovāciju fonds tiek īstenots tiešā pārvaldībā. Komisijā par Inovāciju fonda vispārējo īstenošanu ir atbildīgs Klimata rīcības ģenerāldirektorāts (CLIMA ĢD). CLIMA ĢD ir deleģējusi daļu īstenošanas uzdevumu CINEA. Eiropas Investīciju banka (EIB) ir atbildīga par ETS kvotu pārdošanu, Inovāciju fonda aktīvu pārvaldību un palīdzības sniegšanu projektu izstrādē. Visbeidzot, Komisijas Budžeta ģenerāldirektorāts (BUDG ĢD) reģistrē Inovāciju fonda līdzekļus ES budžetā kā ārēji piešķirtus ieņēmumus, sadarbībā ar CLIMA ĢD un EIB veic finanšu līdzekļu pārvaldību un uzrauga Inovāciju fonda investīciju portfeļa attīstību.
- 4. attēls** ir sniegta detalizēta informācija par atbildības sadalījumu.

4. attēls | Inovāciju fonda ieņēmumu un izdevumu pārvaldības atbildības sadalījums

Avots: ERP, pamatojoties uz dažādiem tiesību aktiem.

Revīzijas tvērums un pieeja

- 13** Revīzijas mērķis bija novērtēt, vai Inovāciju fonds tā pašreizējā izstrādes un īstenošanas veidā nodrošina piemērotu platformu, lai paplašinātu inovatīvus demonstrējumu projektus, kas efektīvi veicina ES dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu. Proti, mēs vērtējām:
- vai Inovāciju fonda struktūra pienācīgi risina finansējuma vajadzības un nodrošina līdzekļu pieejamību;
 - vai projekti tika efektīvi novērtēti, atlasīti un īstenoti;
 - vai, pamatojoties uz sākotnējiem rezultātiem, Inovāciju fonds efektīvi veicina ES dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu.
- 14** Revīzija aptvēra laikposmu no 2020. gada līdz 2025. gada jūnijam. Revīzijas pierādījumus ieguvām no dažādiem avotiem, kā uzskaitīts [5. attēlā](#). Mēs tikāmies ar divu Komisijas departamentu, kas galvenokārt atbildīgi par Inovāciju fondu, – CLIMA ĢD un CINEA – pārstāvjiem, kā arī ar BUDG ĢD un EIB pārstāvjiem. Mēs iztaujājām projektu pieteikumu iesniedzējus un dotāciju saņēmējus un apmeklējām septiņus pietiekami attīstītus projektus: divus Spānijā, divus Francijā, kā arī pa vienam Itālijā, Dānijā un Vācijā. Mēs detalizēti analizējām uz spriedumu balstītu četru uzaicinājumu izlasi, un tajā ietilpa: trīs liela mēroga uzaicinājumi 2020., 2022. un 2023. gadā – mērķis bija salīdzināt izvērtēšanas metodiku attīstību viena un tā paša veida projektos, un atjaunīgā ūdeņraža konkursa izmēģinājuma procedūra 2023. gadā, jo tā bija svarīga Inovāciju fonda norise. Mūsu revīzijas tvērumā neietilpa ieguldījumi finansējuma apvienošanas darbībās ar *InvestEU* starpniecību, naudas izteiksmē pārvērstu ETS kvotu pārskaitīšana *REPowerEU* un tehniskā palīdzība dalībvalstīm. Mūsu revīzijas metodika atbilst Starptautiskās Augstāko revīzijas iestāžu organizācijas (*INTOSAI*) izdotajiem starptautiskajiem revīzijas standartiem.

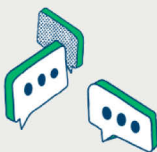
5. attēls | Paveiktais darbs

ES tiesību aktu, Inovāciju fonda ziņojumu, Komisijas **lēmumu un pamatnostādņu dokumentārā izskatīšana**, kā arī pieejamās **informācijas** par līdzīgām finansēšanas shēmām analīze.

Izvērtēšanas **analīze** un **atlases process un izskatīšana** attiecībā uz četrus uzaicinājumu izlasi no vienpadsmit 2020.–2023. gadā publicētajiem uzaicinājumiem.

Intervijas ar Komisijas amatpersonām, CINEA un EIB pārstāvjiem, un ar projektu pieteikumu iesniedzējiem un atbalsta saņēmējiem.

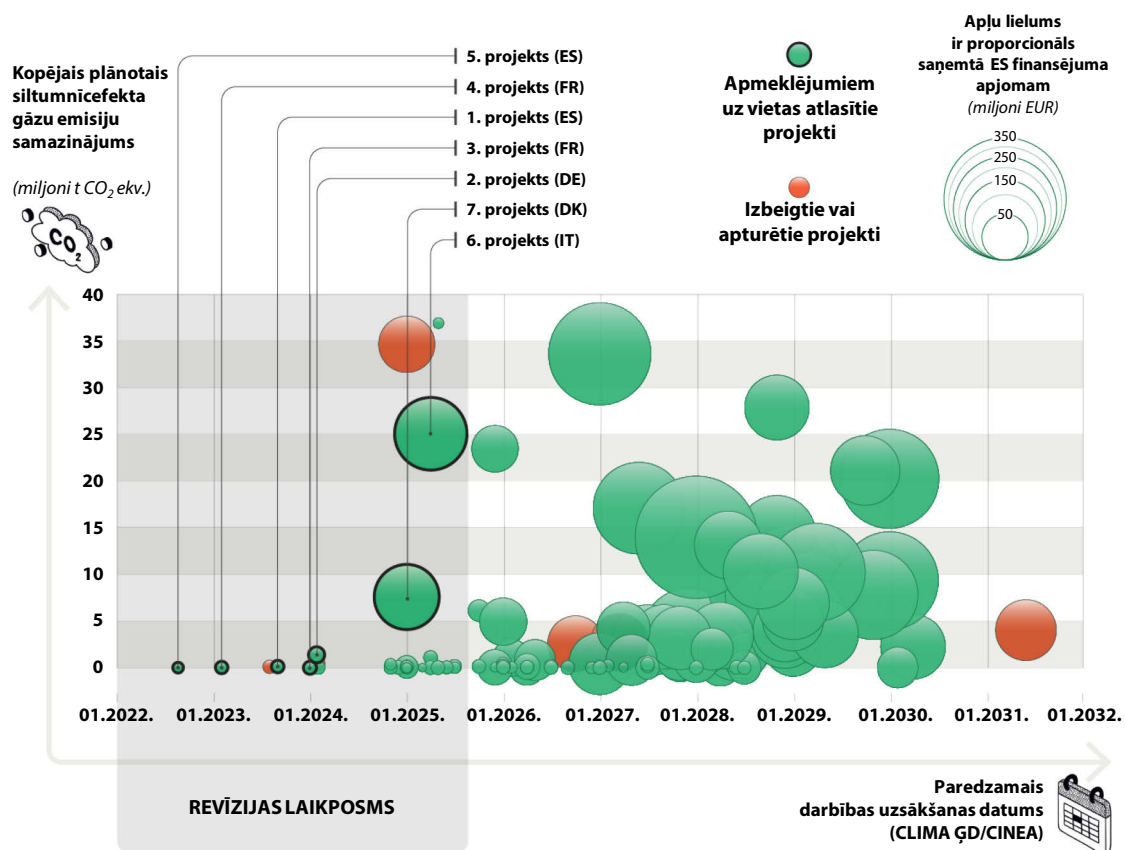

Inovāciju fonda projektu portfeļa **izskatīšana** un septiņu projektu, kas atrodas pietiekami attīstītā īstenošanas pakāpē, **apmeklējumi uz vietas**.

Avots: ERP.

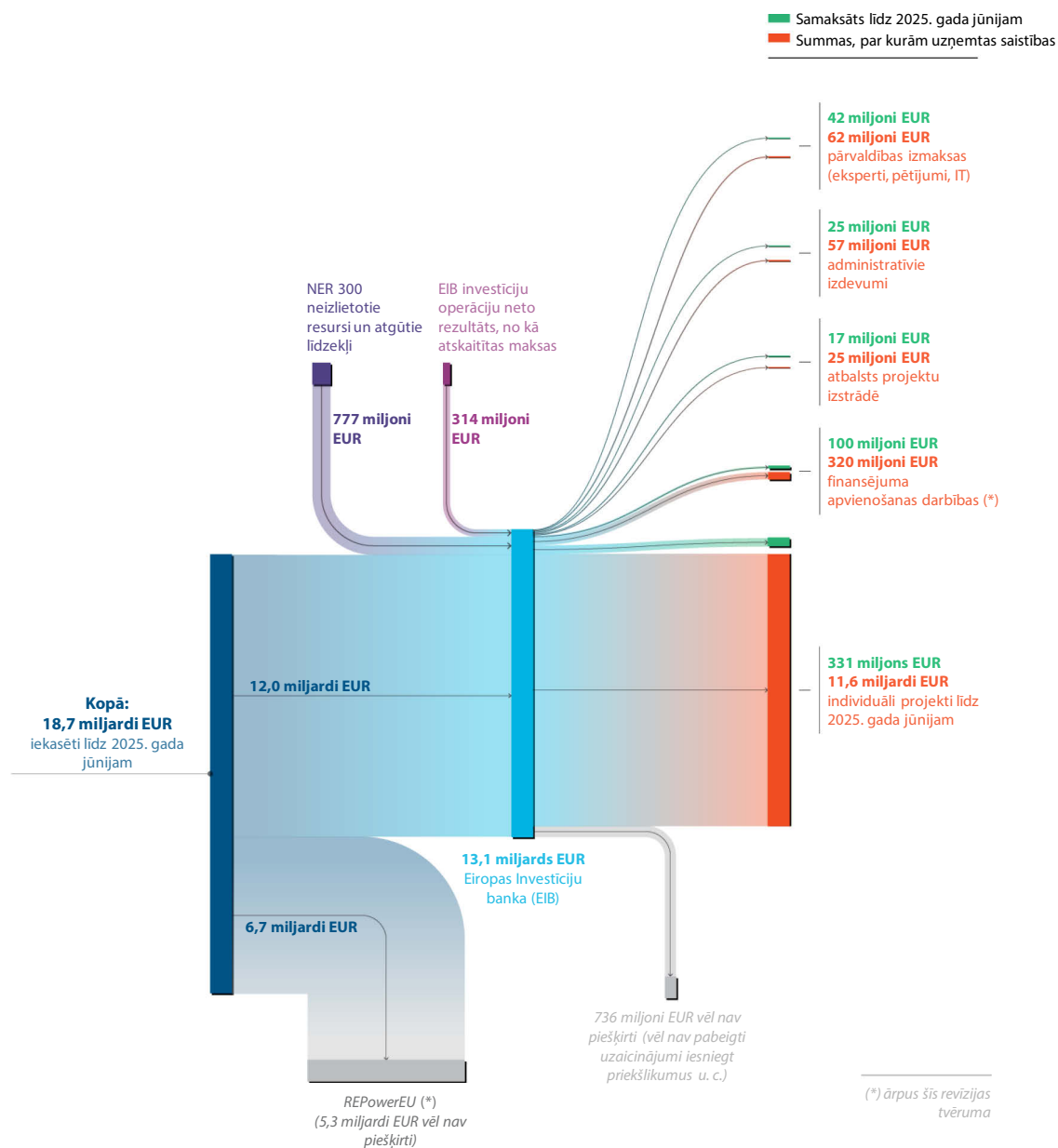
- 15** Pamatojoties uz *CINEA* sniegtajiem uzraudzības ziņojumiem, mēs nolēmām apmeklēt uz vietas visus projektus, no kuriem mūsu plānotās vizītes datumā bija gaidāmi ziņojumi par sasniegtajiem rezultātiem. Tā kā šī atlase ietvēra tikai maza mēroga projektus, mēs pievienojām divus liela mēroga projektus, kas bija tuvu darbības uzsākšanai (**6. attēls**).

6. attēls | Projektu atlase apmeklējumiem uz vietas

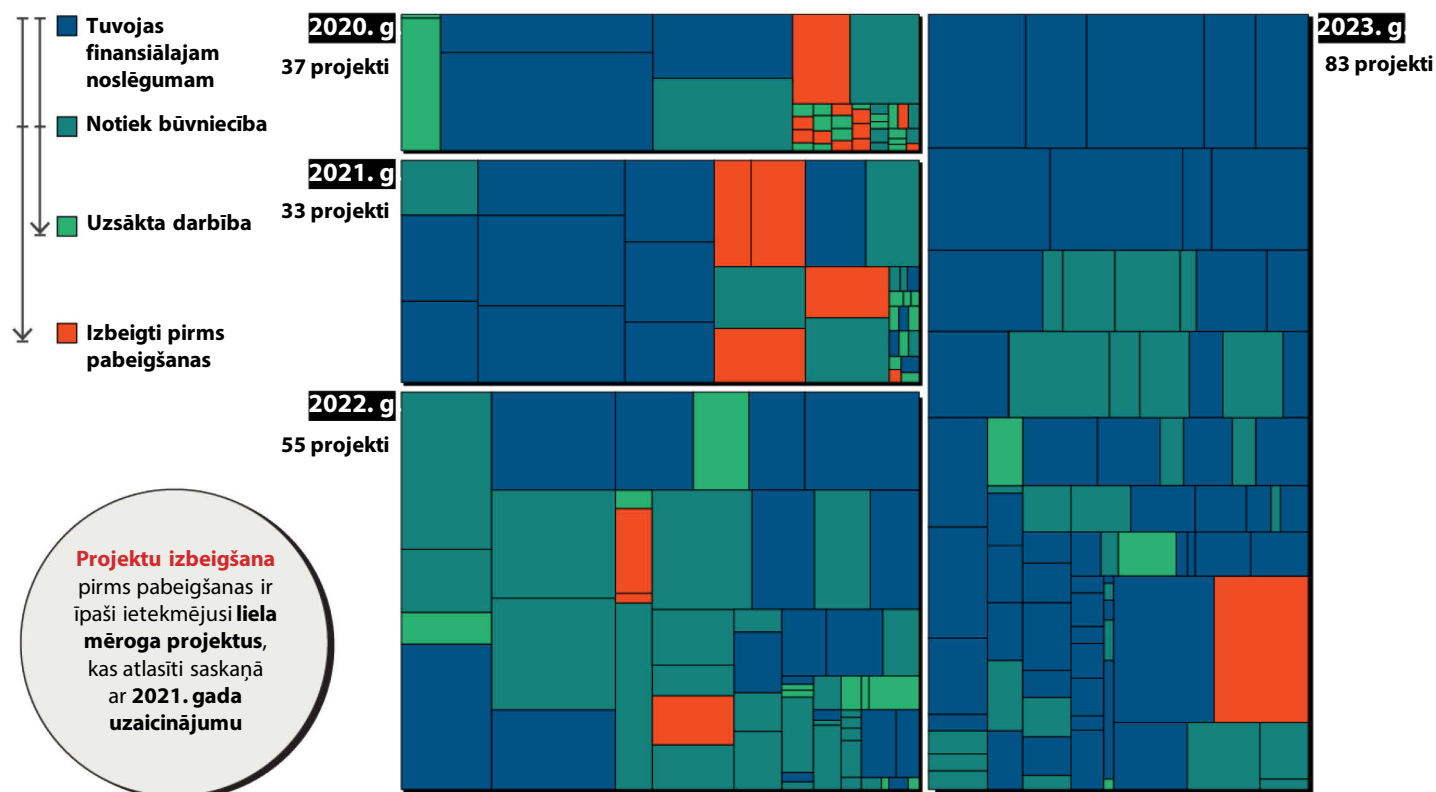
Avots: ERP, pamatojoties uz CLIMA ĢD un CINEA datiem.

II pielikums. Inovāciju fonda finanšu pārskats (2025. gada 30. jūnijs)

Avots: ERP, pamatojoties uz CLIMA ĢD, CINEA un EIB sniegtajiem datiem.

III pielikums. Pārskats par projektu statusu, Inovāciju fonda atbalsta apjomu un uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus gadu

Figūru lielums atbilst Inovāciju fonda finansējumam

Avots: ERP, pamatojoties uz CINEA sniegtajiem datiem.

IV pielikums. Piešķiršanas kritēriju svēruma attīstība

31934	Svēruma izmaiņas pēc uzaicinājuma/gada												
	2020. g.		2021. g.	2022. g.				2023. g.			2024. g.		
	Lielā mēroga (1. posms)	Maza un liela mēroga (2. posms)	Maza un liela mēroga	Maza un liela mēroga	INDUSTRY-ELEC-H2	RAŽOŠANA	IZMĒGINĀJUMS	LSC, MSC un SSC	RAŽOŠANA	IZMĒGINĀJUMS	LSC, MSC un SSC	RAŽOŠANA	IZMĒGINĀJUMS
Kritērijs un apraksts													
1. Siltumnicefekta gāzu emisiju novēršanas potenciāls Pamatojoties uz siltumnicefekta gāzu emisiju absolūtu un relatīvu novēršanu, kā arī aprēķina ticamību	33 %	20 %	20 %	17 %	14 %	12 %	14 %	17 %	12 %	14 %	17 %	11 %	14 %
2. Inovācijas pakāpe Tehnoloģiskā un uzņēmējdarbības modeļa novitāte salīdzinājumā ar vismodernāko tehnoloģiju	33 %	20 %	20 %	21 %	17 %	29 %	34 %	21 %	29 %	34 %	21 %	28 %	34 %
3. Projekta gatavība Tehniskā, darbības, finanšu un administratīvā gatavība	33 %	20 %	20 %	21 %	34 %	29 %	17 %	21 %	29 %	17 %	21 %	28 %	17 %
4. Mērogojamība/atkārtojamība Potenciāls plašākai pielietošanai vai atkārtotai tirgū		20 %	20 %	21 %	17 %	15 %	17 %	21 %	15 %	17 %	21 %	19 %	17 %
5. Izmaksu efektivitāte Pieprasītais atbalsts EUR apmērā par tonnu plānotā siltumnicefekta gāzu emisiju samazinājuma (€/t CO ₂ novērsto emisiju)		20 %	20 %	21 %	17 %	15 %	17 %	21 %	15 %	17 %	21 %	14 %	17 %
Papildu bonusa punkti				4 %	3 %	3 %	3 %	6 %	4 %	5 %	5 %	5 %	5 %

Avots: ERP, pamatojoties uz uzaicinājumu dokumentāciju.

V pielikums. Gatavības kritēriju novērtējums 2020. gada uzaicinājumā iesniegt priekšlikumus

Projekts	Vērtētāju novērtējums atlases laikā	Jaunie termiņi mainītajā grafikā	Izmaiņu iemesli
Projekts A	“Finansiālo noslēgumu ir iespējams ticami sasniegt ātrāk nekā maksimāli paredzētajos četros gados.” “Rezultāti liecina par spēju absorbēt ievērojamu kapitālizdevumu pieauguma ietekmi.”	Finansiālais noslēgums: 31.3.2026. (+37 mēneši) Darbība: 31.10.2029. (+51 mēnesis)	● Kapitālizdevumu pieaugums
Projekts B	“Finansiālo noslēgumu ir iespējams sasniegt ātrāk nekā maksimāli paredzētajos četros gados.”	Finansiālais noslēgums: 31.3.2025. (+18 mēneši) Darbība: 1.9.2028. (+25 mēneši)	● Novēlota vides atļauja. ● Kavēšanās papildu valsts finansējuma piešķiršanā.
Projekts C	“Jaunās iekārtas būvniecībai un ekspluatācijai nepieciešamās atļaujas ir skaidri uzskaitītas, un priekšlikums pārliecinoši demonstrē, ka atļauju iegūšanas process ir labi progresējis un tiek pienācīgi kontrolēts.” “Ievadresursu piegādes stratēģija ir labi izstrādāta, un potenciālo piegādātāju intereses ir ticami dokumentētas.”	Finansiālais noslēgums: 31.12.2025. (+24 mēneši) Darbība: 1.10.2029. (+38 mēneši)	● Novēlota būvatļauja. ● Novēloti būvniecības, pakalpojumu un piegāžu līgumi.
Projekts D	“Projekta moduļiem (..) ir atbilstošas neatkarīgas projekta organizācijas un lēmumu pieņemšanas procedūras.” “(..) Plāns vajadzīgo atļauju saņemšanai ir ticams, jo visas nepieciešamās atļaujas ir pienācīgi identificētas (..). Turklāt apstiprinājuma saņemšanai nepieciešamais process un termiņi (..) ir pienācīgi ņemti vērā un pamatoti.”	Finansiālais noslēgums: 28.2.2026. (+20 mēneši) Darbība: 1.1.2029. (+18 mēneši)	● Dotāciju koordinatora maiņa. ● Moduļu vadītāju maiņa. ● Novēlota vides atļauja.
Projekts E	“[K]apitālizdevumi (..) ir pamatoti un balstīti detalizētā sākotnējā inženiertehniskajā priekšizpētes projektā, kas izklāstīts priekšlikumā.”	Finansiālais noslēgums: 31.3.2026. (+21 mēneši) Darbība: 1.4.2029. (+15 mēneši)	● Kapitālizdevumu pieaugums. ● Novēlota būvatļauja.
Projekts F	“Ieņēmumu, darbības izdevumu, kapitālizdevumu un naudas plūsmas aplēses ir reālistiskas un ticamas.”	Finansiālais noslēgums: 31.12.2022. (kavējumu nav) Darbība: 1.4.2025. (+19 mēneši)	● 41 % kapitālizdevumu pieaugums.
Projekts G	Neparedzēts notikums novērtēšanas procedūras laikā (CCS projekts)	Finansiālais noslēgums: 1.6.2023. (projekts izbeigts 2024. gadā)	● Dabasgāzes importa no Krievijas pārtraukšana pēc tās iebrukuma Ukrainā.

VI pielikums. Uz vietas apmeklēto projektu novērtējums

 nav sasniegts

 daļēji sasniegts

 pilnībā sasniegts

	Tehnoloģiju nodrošināšana	Inovativā rakstura saglabāšana	Rezultātu sasniegšana	Resursu mobilizēšana
1. projekts (ES)				
2. projekts (DE)				
3. projekts (FR)				
4. projekts (FR)				
5. projekts (ES)				
6. projekts (IT)			-	
7. projekts (DK)			-	

Avots: ERP, pamatojoties uz analizēto informāciju, kas iegūta apmeklējumos uz vietas.

Saīsinājumi

Saīsinājums	Definīcija/skaidrojums
BUDG ĢD	Eiropas Komisijas Budžeta ģenerāldirektorāts
CINEA	Eiropas Klimata, infrastruktūras un vides izpildaģentūra
CLIMA ĢD	Eiropas Komisijas Klimata politikas ģenerāldirektorāts
DFS	Daudzgaļu finanšu shēma
EIB	Eiropas Investīciju banka
EKF	Eiropas Konkurētspējas fonds
ESI fondi	Eiropas strukturālie un investīciju fondi
ETS	Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma
NER 300	Programma "Jauno iekārtu rezerve 300"
SEG	Siltumnīcefekta gāzes
t/CO₂ (ekv.)	Oglekļa dioksīda tonna (vai ekvivalents)

Glosārijs

Termins	Definīcija/skaidrojums
“Apvārsnis Eiropa”	ES pētniecības un inovācijas finansēšanas pamatprogramma 2021.–2027. gada periodam.
Atjaunīgais ūdeņradis	Ūdeņraža ražošana, izmantojot ūdens elektrolīzi, ko darbina atjaunīgo energoresursu elektroenerģija.
Emisijas kvotu tirdzniecības sistēma	Emisiju samazināšanas shēma, kuras pamatā ir kopējo emisiju ierobežošana, piešķirot kvotas uzņēmumiem vai citām organizācijām, kas emitē CO ₂ un kas var tās pirt un pārdot atbilstoši savām vajadzībām.
Finansiālais noslēgums	Inovāciju fonda projektu īstenošanas posms, kurā beidzas plānošana un sākas būvdarbi.
Programma <i>InvestEU</i>	Mehānisms, kura mērķis ir mobilizēt privātos ieguldījumus Eiropas Savienībai stratēģiski svarīgiem projektiem.
Programma <i>LIFE</i>	Finanšu instruments, ar ko atbalsta ES vides un klimata politikas īstenošanu, līdzfinansējot projektus dalībvalstīs.
Programma <i>NER 300</i>	Inovāciju fonda priekštecis laikposmā no 2012. līdz 2020. gadam. Programma tika izveidota, lai atbalstītu komerciāla mēroga demonstrējumu projektus oglekļa uztveršanas un uzglabāšanas jomā, kā arī inovatīvus projektus atjaunīgās enerģijas jomā.
<i>REPowerEU</i>	ES iniciatīva, kuras mērķis ir izbeigt atkarību no fosilā kurināmā, dažādot energoapgādi un paātrināt pāreju uz tīru enerģiju.
Sociālais klimata fonds	Fonds, kas izveidots saskaņā ar emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu, lai mazinātu šīs sistēmas ierobežojumu sociālo un ekonomisko ietekmi uz kurināmā sadedzināšanu.

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2026-11>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2026-11>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politiku un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemti vērā riski, kam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Joëlle Elvinger* vadītā I apakšpalāta “Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana”. Revīziju vadīja ERP loceklis *João Leão*, un viņam palīdzēja locekļa biroja vadītāja *Paula Betencourt* un locekļa biroja atašējs *Sofia Batalha*; atbildīgais vadītājs *José Parente*; darbuzdevuma vadītājs *Jorge Guevara López*; darbuzdevuma vadītāja vietnieks *Josef Edelmann*, revidenti *Zuzana Gullova* un *Pekka Ulander*; asistente *Eleonora Dimitrova*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Richard Moore*. Grafiskā dizaina atbalstu nodrošināja *Alexandra Mazilu*.

No kreisās: Pekka Ulander, Josef Edelmann, Jorge Guevara López, João Leão, José Parente, Sofia Batalha.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2026

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamās privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Titulfotogrāfija: © *Quality Stock Arts* – stock.adobe.com.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā europa.eu, ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-7229-6	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/1169485	QJ-01-26-016-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-7230-2	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/1462012	QJ-01-26-016-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Revīzijas palāta, [īpašais ziņojums 11/2026](#) "Inovāciju fonds: liels potenciāls, bet progress ir lēns un ietekme uz emisiju samazinājumu – vāja", Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2026.

Inovāciju fonds atbalstīja mērķtiecīgas investīcijas inovatīvās tehnoloģijās, kam ir potenciāls samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Mēs veicām šo revīziju, lai novērtētu, vai Inovāciju fonds palīdz paplašināt demonstrējumu projektus, kas efektīvi veicina ES dekarbonizācijas mērķu sasniegšanu. Mēs secinājām, ka Inovāciju fonds veicina liela mēroga inovatīvu tehnoloģiju attīstību, taču tas nenodrošina gaidīto siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu. Mēs arī konstatējām, ka finanšu līdzekļu apjoms ir neskaidrs, to sadalei trūkst strukturētas analīzes un projekti kavējas vai tiek atcelti. Mēs iesakām Komisijai izstrādāt strukturētu analīzi, kas virzītu resursu sadali, izvērtēt papildu pasākumus, kas varētu paātrināt līdzekļu izlietojumu, un uzlabot projektu novērtēšanu.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors